Glas zaveznikov

Leto II - Št. 350 — Informacijski dnevnik A. I. S. — Cena 4 lire

TRST, četrtek 8. avgusta 1946

UREDNIŠTVO: Via S. Pellico 12 Telefon št. 93354 in 94442

OGLASI: Cena za milimeter visine (širina ena kolona): trgovski L. 27, mrtvaški L. 56 (osmrtnice L. 100), objave L. 20, finančni in pravni oglasi L. 45. V vsebinji lista (tekstni oglasi) L. 45. Davek ni vštet. Plačljivo v naprej. Oglase sprejema izključno: S.P.I., Società per la Pubblicità in Italia, Trst, ul. Silvio Pellico št. 4, tel. 94044. Cena posamezne številke L. 4 (zaostale L. 8). Rokopisov ne vračamo.

SPORAZUM O VEČINI

ZAKLJUČENO DELO ODBORA ZA POSTOPEK

Danes ob 16. plenarna seja

V soboto zaslišanje poražencev

PARIZ, 8. avgusta — Včeraj popoldne se je ponovno sestal v Parizu odbor za postopek, da bi odobril osnutek pravil za postopek. Odbor je sprejel jugoslovansko zahtevo, da bi zavezniške države mogle neposredno predložiti štirim zunanjim ministrom svoje stališče o vprašanjih v zvezi z osnutkom pogodb z bivšimi sovražnimi državami.

BRITANSKI PREDLOG SPREJET

Odbor za postopek na pariški konferenci je predpreteklo noč, kmalu po drugi uri, sprejel britanski kompromisni predlog o pravilih glasovanja s 15 glasovi proti 6 in s tem prekagal mrtvo točko po skoraj 24 urnem neprekinjenem razpravljanju. (V našem včerajšnjem poročilu je bilo zaradi slabega prenosa pomotoma rečeno: s 14 proti 6 glasovom).

Britanski predlog, ki so ga dali najprej na glasovanje v dveh ločenih delih in nato v celoti, predvideva, da bodo morali predložiti štirim velesilam v preučitev predloge konference, ki bodo dobili dve tretjini večine, kakor tudi tiste, ki jih bodo odobrili z navadno večino.

Francoski predlog, s katerim so hoteli izravnati britansko in sovjetsko stališče, so zavrnili.

Nato je pričel govoriti dr. Herbert Evatt (Avstralija), ki je podal svoj sklep za umaknitev popravka o pravilih postopka, ki so ga predložili štirje zunanji ministri.

Izjavil je, da meni, da je britanski popravek, ki so ga sprejeli v prvih jutranjih urah, zadovoljiv. Ta popravek določa, naj bi predloge konference, sprejete bodisi z navadno ali dvetretjinsko večino, dobili zunanji ministri ter dodal, da ni imel namena zavlačevati razpravljanja.

Evatt je dejal: «Prispeli smo do zaključka, da ne bi smeli več pretresati tega vprašanja, da bi tako ponovno ne načeli razpravljanja, ki je bilo tako važno in mučno.»

Delegati, ki so prišli po stopnicah Luksemburške palače na večerno zasedanje, so bili videti utrujeni po zadnjih dveh večernih sestankih, ki sta se zavlekla pozno v noč.

Prva sta prišla sovjetski zunanji minister Molotov in njegov namestnik Višinski. Hodila sta hitro, toda njum izraz je bil resen; oči sta imela trudne.

Pol ure po pričetku zasedanja so umaknili drugi popravek za pravila postopka, ki so jih predložili zastopniki štirih velesil. Ta popravek, po katerem bi morali odbori slediti sistemu glasovanja po navadni večini, je predložil nizozemski delegat.

Britanski podtajnik za zunanje zadeve McNeil je izrazil zadovoljstvo nad mirnim načinom, s katerim je potekalo zasedanje odbora po vsebinskem razpravljanju na prejšnjem zasedanju.

Izjavil je, da ga razveseljuje dejstvo, da sta avstralska in nizozemska delegacija umaknili svoje popravke ter vzpodbujal odbor, naj sprejme preostale predloge, ki jih še vedno preučujejo.

S svoje strani je Molotov zatrdil, da je v pogledu včerajšnjih govorov možno odboru soglasno sprejeti člen, ki se nanaša na veljavnost. Izjavil je, da bo sovjetska delegacija priznala člen (6.) kot učinkovit v interesu složnosti.

Byrnes je za Združene države izrazil svoje zadovoljstvo za umaknitev popravkov ter vzpodbujal k odobritvi pravil za postopek.

«Predlogi sveta zunanjih ministrov - je izjavil - podeljujejo članom najširšo možnost, da morejo predložiti svoja stališča konferenci ter ne zahtevajo niti, da dobe njihovi predlogi večino glasov.»

Odbor je nato sprejel člen 6. pravil za postopek, ki se nanaša na postopek glasovanja in člen 7. ki se nanaša na imenovanje predsednikov odbora.

Člen 7. so na Byrnesov predlog spremenili tako, da ne more biti izvoljen za predsednika odbora noben član delegacije, ki je zastopana v svetu zunanjih ministrov ter da ne more imeti nobena država več kot eno predsedstvo.

Pomirjevalna izmenjava misli med McNeilom in Molotovom je bila v velikem nasprotju z ostrim razpravljanjem, ki je bilo na opolnočnem zasedanju med britansko in sovjetsko delegacijo.

«Odkrit nasmeh je razjasnjeval McNeilov obraz, medtem ko je bil Molotovljev izraz resen, ko je s pogledom obrnjenim na mizo in s prekrižanimi rokami na hrbtu mirno izrazil svoje stališče.

Byrnes je predložil, naj pet bivših sovražnih držav — Italijo, Romunijo, Bolgarijo, Madžarsko in Finsko povabijo, da najprej iznesejo svoje stališče na plenarnem zasedanju konference, ki se bo pričela prihodnjo soboto. Kesneje bodo mogle to storiti pred katerim koli drugim odborom, če bo odbor menil, da je to potrebno.

Višinski se je soglasil s tem, da bi povabili bivše sovražne države brez odlašanja, toda želel je, da določijo, da jim mora biti omogočeno pojaviti se pred odbori, če bo to potrebno.

Potem ko je McNeil zahteval zagotovitev, da bi to ne omogočalo možnosti kateremu koli odboru po zahtevi o prisotnosti katere izmed sovražnih držav, so Byrnesov predlog sprejeli z naslednjim dodatkom: «Odbor more določiti, da naknadno zaslišijo bivše sovražne države, ko bi bilo to potrebno.»

Jugoslovanski predlog, naj Albanijo povabijo na plenarna zasedanja, katerim bo prisostvovala Italija, so umaknili po McNeilovi izjavi (Velika Britanija), da mora o tem odločati plenarna skupščina in ne odbor.

Med dolgim razpravljanjem o najvažnejših točkah se je dr. Evatt ponovno odločno zavzel za male države, nakar je predložil, naj bi dokumente in poročila, ki so jih imeli zastopniki štirih velesil za osnovo pri svojih sklepih o pogodbah, dali na razpolago konferenci in posameznim odborom.

Na ta predlog ni bilo nikakega ugovora.

Ob 19. je bilo ozračje v dvorani utrujajoče ter je bilo prisotnih najmanjše število delegatov, odkar je pričel odbor s sejami.

Predsednik Paul Henrik Spaak je sporočil, da se bo današnja plenarna seja verjetno pričela ob 16. uri.

Na tej plenarni seji bo odbor za določila postopka podal svoje poročilo. Zelo verjetno je, da bo imela ta seja v glavnem formalni značaj ter se bo omejila na odobritev sklepov odbora za pravila postopka in odobritev za razpošiljatev povabil petim bivšim sovražnim državam, da iznesejo svoja stališča na konferenci.

ŠEST SMRTNIH OBSODB V VARŠAVI

Varšava, 8. avgusta

Vojaško sodišče v Varšavi je včeraj obsodilo na smrt šest Poljakov, med njimi Janino Konopecko. Razprava je trajala 4 dni. Sodišče je predložilo dokaze o zvezah poljske podtalne organizacije s Poljaki v inozemstvu. Poleg Konopecke so obsodili še Jerzija Sezerkerskega, Stanislava Mozelevskega, Kazimirja Risnjevskega, Bogdana Bonarsevckega in Njevjadovskega.

Bonarsevckega so obtožili, da je prinesel na polo 5000 dolarjev in šifrirana navodila za podtalno odporniško gibanje na Poljskem. Navodila naročajo pristašem, naj zbirajo vojaške in politične podatke o Rdeči armadi na Poljskem.

SPOR V AVSTRIJI

Dunaj, 8. avgusta

Izredna seja zavezniške kontrolne komisije v Avstriji, ki jo je sklical general Vladimir Kurasov, vrhovni poveljnik sovjetskih sil v Avstriji, da bi preučila nov avstrijski zakon o podržavljenju, se je zaključila brez uspeha. Niso izdali nobenega poročila, toda razvidno je, da so se razpravljanja ustavila zaradi sovjetske zahteve, da bi izjavili veto avstrijskemu zakonu. Zahtevi so se uprli predstavniki ostalih treh sil. Celoten problem bodo zdaj predložili odgovarjajočim zavezniškim vladam.

VARNOSTNI SVET IN SPREJEMI V ZN

New York, 8. avgusta

Posebni odbor Varnostnega sveta, ki ima nalogo preučevati prošnje za sprejem med Združene narode, je v sredo zvečer na prvi seji sklenil, da bo prošnje preučil po časovnem redu.

Prva prošnja, ki jo bodo preučili, bo prošnja Albanije, ki jo je februarja predložila Varnostnemu svetu v Londonu. Ostala prošnje so prošnje Mongolske republike (predložila jo je junija), Transjordanije in Afganistana, (ki sta predložili prošnje julija).

Vršilec poslov glavnega tajnika Združenih narodov Arkadij A. Sobolev je izjavil, da je maja Siam predložil izjavo, v kateri je izrazil željo, da postane član Združenih narodov, da pa te izjave na zahtevo siamskega ministra nimajo za uradno prošnjo, dokler ne dobijo nadaljnih poročil iz Bangkoka.

BIERUT POZIVA

Varšava, 8. avgusta

Ob priliki obletnice varšavske vstaje je poljski narod proslavil žrtve, ki jih je dal v borbi proti nacističnemu zatiranju. Predsednik Poljske Bierut je ob tej priliki dejal, naj bo poljski narod brez razlike idej in političnih prepričanj, združen tako, kakor je bil med vojno, tako kakor mora biti združen, da bo izvedel obnovo države in branil tisto svobodo, ki si jo je Poljska priborila za tako drago ceno.

ERITREJSKI UPORNIKI

Asmara, 8. avgusta

Sudanske čete so streljale na 5.000 eritrejskih upornikov, ki so grozili vlomiti vrata glavne jetnišnice v Asmari, da bi osvobodili svoje iredentistične voditelje, ki pričakujejo razpravo zaradi demonstracije za zedinjenje z Abesinijo. Po tej demonstraciji so napadli arabske lastnine. Zaradi streljanja sta bila dva mrtva. Streljanje je bilo po napetem dnevu, med katerim so uporniki s kamenjem stalno napadali policijo in jetnične straže. Zdaj so vspostavili red.

NOVA TURŠKA VLADA

Carigrad, 8. avgusta

Objavili so, da je Peker po štirih dneh sestavil novo vlado, ki jo je predsednik Inönü odobril. V novi vladi je 14 ministrov, od katerih so 4 bili že v Saradžoglovi vladi. Ostali so novi možje, ki pripadajo vsi ljudski republikanski stranki. Dejstvo, da je Hasan Saka obdržal zunanje ministrstvo, dokazuje, da se turška zunanja politika ne bo izpremenila. Novi ministrski predsednik bo pojasnil vladni program veliki turški narodni zbornici v prihodnji ponedeljek ter bo zahteval od zbornice zaupnico. Prva naloga nove vlade bo izboljšanje in razvoj gospodarstva države — tako vsaj pravijo.

GRŠKA VLADA NE PRIZNA SINDIKATOV

Atene, 8. avgusta

Grški minister za delo Andreas Stratos je izjavil, da namerava grška vlada zamenjati vse uprave sindikatov, ki so jih zdaj proglasili za ilegalne, toda to bo storila le «zelo postopoma» zaradi vznemirjenja v tujini zaradi odstavitve ravnatelja glavne zveze za delo.

Minister je še izjavil, da vlada meni, potem ko se je posvetovala s sodnimi svetniki, da niti ena od tisoč sindikalnih uprav, ki so jih izvolili v preteklem letu, nima legalne osnove. Minister je zatrdil, da so se zgodile prevare pri volitvah, da bi si levo ekstremistično krila zagotovila nadzorstvo nad sindikalnim gibanjem.

RAZPRAVA PROTI TUKI

Praga, 8. avgusta

V ponedeljek se je pričela v Bratislavi razprava proti ministrskemu predsedniku tako imenovane «slovaške države» Beli Tuki. Obtožen je, da je kot ministrski predsednik in zunanji minister sklenil z Nemčijo sporazum, zaradi katerega je prišla Slovaška v roke nacistov, ki so se je poslužili kot oporišča za vojaške operacije proti Poljski in Sovjetski zvezi. Tuka se bo moral poleg tega zagovarjati, da je podpisal pakt proti kominternu, da je poslal v boj proti Sovjetski zvezi 50.000 slovaških vojakov, da je preganjal Čehe in Slovake, ki so bili proti njegovemu režimu in da je poslal v deportacijo 60.000 Židov, ki so skoraj vsi pomrli po poljskih koncentracijskih taboriščih. Bela Tuka je izjavil, da je nedolžen in se je izgovarjal, da je «deloval pod pritiskom dogodkov».

POENOTENJE NEMČIJE

London, 8. avgusta

Kot nadaljnji ukrep za gospodarsko poenotenje ameriškega in britanskega zasedbenega področja v Nemčiji so dosegli sporazum za poenotenje poštnih, brzojavnih in telefonskih služb. Povabili so Sovjetsko zvezo in Francijo, da se pridružita temu ukrepu, toda doslej še niso dobili odgovora.

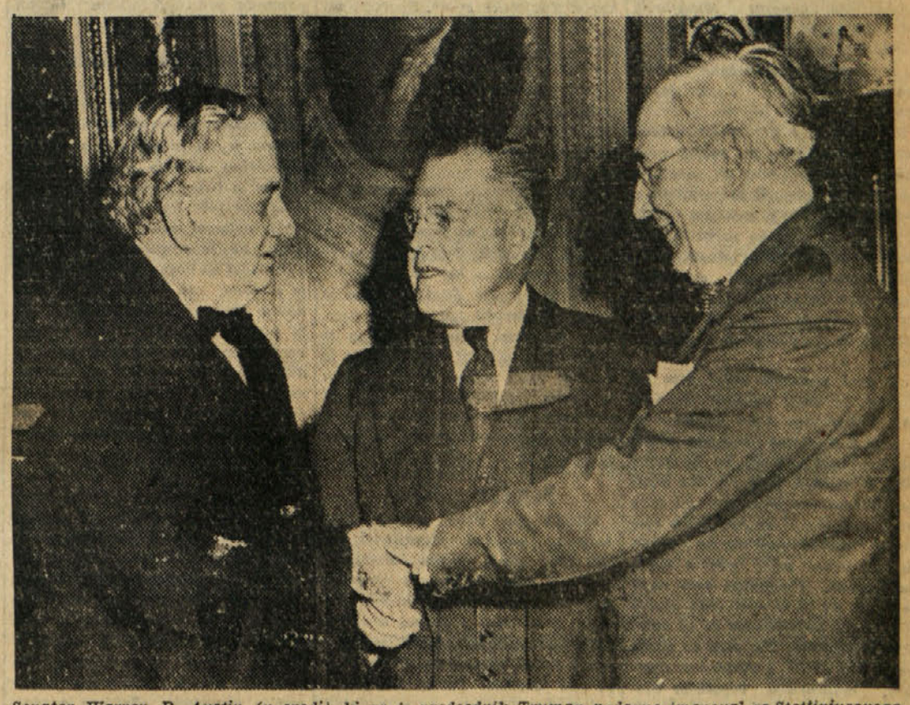

Senator Warren R. Austin (v sredi), ki ga je predsednik Truman nedavno imenoval za Stettiniusovega naslednika v Varnostnem svetu Združenih narodov, sprejema čestitke senatorjev Toma Connallyja iz Texasa (na levi) in Arthurja H. Vandenberga iz Michigana (na desni). Senator Austin je republikanec, kar kaže na ozko sodelovanje demokratske večine in republikanske opozicije v Združenih državah.

ITALIJANSKA DELEGACIJA NA PRIJATELJSKEM OBISKU V ZSSR

Rim, 8. avgusta

Italijansko mladinsko odposlanstvo je prispelo v Tibilskij (Tiflis) v Georgiji, kjer so ga na letališču sprejele sovjetske mladinske organizacije. Italijanski odposlanci so naredili razne obiske, med katerimi so bili tudi v georgijski znanstveni akademiji, kjer jih je sprejel akademik Akeryasan, ki je med drugim pokazal odposlancem prvi dve knjigi v georgijskem jeziku, ki so ju tiskali v Rimu v letih 1629 in 1643.

DACHAUSKI ZLOČINI

Frankfurt, 8. avgusta

Pred sodiščem za vojne zločince v Dachau, pred katerim sodijo poveljnika in stražarje istoimenskega koncentracijskega taborišča, je neka poljska priča v torek izjavila, da so 400 žensk prisilno preselili v koncentracijsko taborišče Wolkenburg, 284 pa so jih med pohodom ustrelili, ker so bile preslabotne, da bi nadaljevale pot.

Mechelina Fajel, priča umora Wilhelma Broscha, je obtožila poveljnika koncentracijskega taborišča Flossenburg, katerega del je bilo koncentracijsko taborišče Wolkenburg, in stražnika Josepha Beckerja ter Josepha Oswalda.

RAKETNI IZSTRELKI

London, 8. avgusta

«BBC» poroča, da Svet za obrambo objavlja, da imajo dokaze o odmetu različnih tipov raketnih izstrelkov, ki jih vodijo po radiju, proti švedskemu ozemlju.

REKORDNE DOBAVE UNRRE

Bilanca dela - Težko vprašanje beguncev - Sovjeti in avstrijski petrolej - Živina za Jugoslavijo in ČSR

ŽENEVA, 8. avgusta — V poročilu, ki ga je predložil zasedanju sveta ustanove UNRRA v Ženevi, je glavni ravnatelj Fiorello La Guardia izjavil, da so dosegle dobavke ustanove UNRRA Evropi in Daljnemu Vzhodu v razdobju od meseca aprila do julija t. l. rekordno število 1,923.234 ton.

La Guardia je dejal: «Izvršili smo dobavke živil v vsakem trimesečju v največji meri odgovarjajoče potrebam, toda z rezultatom, ki je še daleč od tega, da bi bila izpolnjena vrzel med dobavljenimi živili in potrebo, preskrbeti jih.

«Drugo trimesečje je bilo izredno težavno, ker je vsebovalo za nekatere dežele konec letne žetve in za druge razdobje tako blizu temu koncu, da je bila razpoložljivost prejšnje žetve tako rekoč izčrpana.»

V deželah, ki so bile odvisne od dobav, so izvedli izredne ukrepe, da so zagotovili odvzem vsake tone razpoložljivega žita s kmetij. Čeprav se ti ukrepi niso pokazali zadostni, da bi zadovoljivo stabilizirali raven potrošnje, so vendar mogli preprečiti porazne prehranjevalne pogoje v obširnem področju.

«Problem, ki ga je uprava ustanove UNRRA skušala rešiti, se bo nadaljeval, ko bo ustanova UNRRA končala s svojim delom. Svetovna prehranjevalna kriza ne bo rešena z žetvijo leta 1946. V resnici domnevajo, da se bo izredno stanje nadaljevalo z majhnim izboljšanjem najmanj celo dobo žetve leta 1947.

VPRAŠANJE BEGUNCEV

«Ne manj žalostno se predstavlja vprašanje beguncev - izjavlja poročilo. Na stotine tisočev oseb bo še v tujih zemljah, ko bo ustanova UNRRA končala s svojim delom (31 decembra t. l.).»

«Niti ne bo za to dobo dosegla ustanova UNRRA celotne obnove sanitetnih služb in socialnih osnov v deželah, ki so opustošene zaradi vojne.»

Nato je La Guardia naslovil apel na vse države sveta, naj pripomorejo k nadaljevanju dela ustanove UNRRA. Vlade Albanije, Avstrije, Madžarske in Italije so povabili, naj pošljejo zastopnike na sedanje zasedanje sveta ustanove UNRRA.

AVSTRIJSKI PETROLEJ

Končno je Fiorello La Guardia odkril, da so sovjetske vojaške oblasti v Avstriji sklenile sporazum s Češkoslovaško za predajo 15.000 ton avstrijskega petroleja. Ob upoštevanju, da «si avstrijska vlada more z znatnimi težavami preskrbeti 3500 ton petroleja na mesec, da s tem krije mesečni primanjkljaj 2500 ton», je La Guardia dejal, da ne namerava razpravljati o pravici sovjetskih oblasti za izvoz petroleja na podlagi potsdamskega sporazuma, ampak, da je to gotovo «nasprotno pravilom ustanove UNRRA.»

Glede določila sporazuma o ustanovi UNRRA, ki predvideva, da morajo v neki državi, ki uživa pomoč ustanove UNRRA, biti tamkajšnji proizvodi porabljeni za gospodarstvo države, kadar so bistveni za to gospodarstvo, je La Guardia izjavil, da bo v skupščini zahteval potrditev ali umaknitev tega ukrepa. Dodal je: «Zahtevamo odločitev.»

ŽIVINA ZA JUGOSLAVIJO IN ČEŠKOSLOVAŠKO

Ravnatelj posebnega oddelka ustanove UNRRA W. P. Whipps, je izjavil, da bo ustanova znižala dobave živil Evropi, med temi žita, da bo pa zvišala druge dobave, zlasti živine. Pojasnil je, da bo znižanje odvisno od žetve, ki kaže dobro, glede na prejšnje dobave semen in potrebnih strojev in je poudaril, da imajo v načrtu dobaviti 17 tisoč glav živine Jugoslaviji in Grčiji v teku meseca oktobra.

VIDMAR V GRONINGENU

Moskva, 8. avgusta

Skupina sovjetskih šahistov, pod vodstvom sovjetskega prvaka Botvinnika, se bo udeležila mednarodnega šahovskega turnirja v Groningenu (Nizozemska). Nizozemski tisk posvečuje mnogo pozornosti temu dogodku. Prispeli so že igralci Neudorf (Argentina), Szabo (Madžarska), Kottnauer (Češkoslovaška), Jankovski (Kanada), Vidmar (Jugoslavija) in drugi. Turnir se bo začel 13. avgusta, potem ko bo udeležence sprejel župan Groningena.

OBSEG AMERIŠKE VOJSKE

Washington, 8. avgusta

V nekem poročilu, ki ga je podal ta teden poveljnik glavnega stana ameriške vojske general Eisenhower pred posvetovalnim odborom za mobilizacijo in demobilizacijo, je general dejal, da bo morala imeti vojska 1. julija 1947 najmanj 1,070.000 mož, da bo mogla častno izpolniti svoje mednarodne obveze. General Eisenhower je podal izjavo pred odpotovanjem v Južno Ameriko.

PRISPEVKI JUŽNE AMERIKE

Bogate srednje - in južnoameriške države veliko prispevajo ustanovi UNRRA

ŽENEVA, 8. avgusta. — *Šest držav Srednje in Južne Amerike bo imelo važno vlogo pri pogajanjih glede bodoče usode ustanove UNRRA, ki so v teku na petem kongresu ustanove UNRRA v Ženevi. Med temi državami, ki so prispevale nad 59 milijonov dolarjev za pomoč Evropi in Daljnemu Vzhodu, je Brazil na petem mestu s skupnim prispevkom blaga za nad 39 milijonov dolarjev. Ta znesek predstavlja 10 odstotkov skupnih izdatkov Brazila.*

V izjavi svetu ustanove UNRRA je glavni ravnatelj Fiorello La Guardia naglasil, da so v drugem trimesečju t. l. južnoameriške države zvišale dobave blaga ustanovi UNRRA. Posebna delegacija je obiskala Argentino, Čile, Ekvador, Mehiko in Panamo. Temu odposlanstvu je uspelo med pogajanji z Argentino skleniti dogovor za dobavo 150.000 ton pšenice ustanovi UNRRA, ki so jih že ponudili mednarodnemu svetu za žito. Ta prispevek je bil toliko bolj pomemben, ker je prispel v dobi, ko je imela ustanova UNRRA največjo potrebo po žitu.

Ustanova UNRRA je nadalje nabavila v Argentini 10 tisoč ton fižara in semenskega olja v vrednosti približno 4,250.000 dolarjev; nadalje semenskega riža za vrednost nad milijon dolarjev ter drugih živil kot riž, jajca v prahu, mleko in sočivje.

Čilska vlada je po končanem pogajanju z odposlanstvom odobrila prispevek v vrednosti 3 milijonov dolarjev. Ves prispevek Čila bodo uporabili za nabavo riža v tej državi.

V zadnjem trimesečju so nabavili v Čilu drugo važno blago, in sicer 7.500 ton bakra in 78.000 ton nitrata. Nadalje je nabavila ustanova UNRRA v Čilu 10.000 ton fižola.

V Mehiki je pričelo nabavljati odposlanstvo razna živila, ki so že 30. junija dosegla vrednost približno 2,700.000 dolarjev, od tega približno 408 ton suhega fižola. Mehika je dobavila nadalje jetrno olje morskih psov, usnjene pasove in les v hlodih.

Maja meseca so poslali posebne zastopnike nabavnega urada glavnega stana ustanove UNRRA v Havano, glavno mesto Kube. Uspelo jim je zagotoviti si prispevek te države v vrednosti približno milijon dolarjev. V to so vključene znatne količine alkohola, ribjega olja in obuvala. Nadalje je stavila kubanska vlada ustanovi UNRRA na razpolago 20.000 ton sladkorja, ki ga je že prej obljubila.

Konec meseca junija je dobavil Brazil ustanovi UNRRA ostanek prvega prispevka v skupni vrednosti 20 milijonov dolarjev.

Ta znesek so si pridržali za nabavo presečkov pridelkov v Braziliji, in sicer bombaža, kave, pšenice, fižola, kakava v zrnju, vprežne živine in lesa v hlodih, kar bo, kakor predvidevajo, na razpolago v tej državi v prihodnjih šestih mesecih. Računajo, da bodo lahko dobili v doglednem času kavo in bombaž.

VPRAŠANJE NEMŠKIH BEGUNCEV

London, 8. avgusta

«Reuterjev» dopisnik piše iz Stuttgarta, da noben minister in nemški višji uradnik, ki ga vprašaš, katero je najbolj pereče vprašanje Nemčije, ne govori o pomanjkanju živil, o strahotnem pomanjkanju stanovanj ali o težkem vprašanju notranje in zunanje trgovine, marveč brez obotavljanja odgovori, da je najtežje vprašanje beguncev in izgnancev. Dva in pol milijona izgnancev iz Češkoslovaške, iz vzhodnega predela sovjetskega področja, zlasti iz Slezije in iz drugih držav bodo morali na podlagi sklepa štirih zavezniških velesil sprejeti v ameriško področje. Polovico jih bodo razmestili na Bavarskem, ostale pa na Hessenskem in na Würtenberškem. Na istem področju pa je poleg tega še več sto tisoč drugih beguncev iz raznih delov Nemčije, ki so trdno odločeni, da tam tudi ostanejo. Treba bo odločnih ukrepov, da jih bodo prepričali o potrebi, da ga zapuste. Ameriške in nemške oblasti iščejo možnost rešitve, da jih ne bi bilo treba izgnati. Večina se jih je namreč posvetila koristnemu delu. Vprašanje pa je še bolj zapleteno zaradi tega, ker številni begunci, posebno pa žene, ki so prišle iz sovjetskega zasedbenega področja, nimajo listin. Vendar pa so odločeni, da raje pobegnejo, kot bi se vrnili.

Tatvine blaga UNRRE v Trstu manjše kot drugod

London, 8. avgusta

Medtem ko poročajo, da je Fiorello La Guardia včeraj na zasedanju ustanove UNRRA v Ženevi ponovno namignil na domnevne tatvine blaga ustanove UNRRA v Trstu ter ponovil zahtevo, naj bi postavili oborožene straže v skladiščih, javlja neko Reuterejevo poročilo iz Trsta, da so pristojne oblasti javile, da je količina ukradenega blaga ustanove UNRRA iz železniških vagonov v tržaškem pristanišču v zadnjih šestih tednih za približno pol odstotka manjša od povprečnih tatvin v drugih sredozemskih pristaniščih.

Drugo poročilo, ki prihaja iz Trsta javlja, da se je 1000 britanskih in ameriških vojakov s sodelovanjem krajevne civilne policije udeležilo v ponedeljek iskanja orožja na področju severno od Tržiča. Po preiskavi, ki so jo napravili po objavi vesti, da so streljali na ameriška in britanska vozila, so aretirali 16 oseb.

SOVJETI VRAČAJO PODJETJA ZASEBNIKOM

Frankfurt, 8. avgusta

Podčej sovjetske vojaške vlade v Nemčiji general Vasilij Sarov je zaukazal nemški upravi v Brandenburgu, naj prevzame vodstvo 1371 trgovskih podjetij. Dalje je zaukazal, naj vrnejo lastnikom 573 podjetij, ki so jih nacisti neupravičeno zaplenili.

Ob robu konference

BYRNES POROČAL TRUMANU

Zunanji minister in voditelj ameriške delegacije na pariški konferenci Byrnes je podal včeraj v zgodnjih urah po telefonu predsedniku Trumanu podrobno poročilo o včerajšnji razpravi, ki jo je imel s sovjetskim zunanjim ministrom Molotovom na seji pariške konference.

AMERIŠKI KOMENTARJI

Ameriško časopisje na široko prinaša živahni besedni dvoboj med Byrnesom in Molotovom na včerajšnjem razpravljanju. Tipičen je komentar lista «Post Gazzette», ki piše: «Ker je napadalni Molotov postavil v dvom Byrnesovo doslednost in dobro vero, ni temu preostalo ničesar drugega, kakor da mu poplača z istim denarjem». List «New York Times» pravi, da je mogoče Byrnesov odgovor najbolj drzen diplomatski odgovor našega časa in dodaja: «Brez dvoma je, da bo besedni dvoboj dvignil temačne oblake nad konferenco. Na drugi strani pa je mnogo razlogov za mišljenje, da gre le za nevihtne oblake, za nevihto, ki bo na koncu služila k razjasnitvi težkega pariškega ozračja.»

REŠEVANJE TEŠINSKEGA VPRAŠANJA

Češkoslovaški zunanji minister Jan Masaryk je izjavil, da so se pričeli v Parizu uvodni razgovori o še nerešenih vprašanjih političnega in diplomatskega značaja med Poljsko in Češkoslovaško. Gospod Masaryk je izjavil nekemu časnikarju, da so vzeli v pretres vprašanje tešinskega okraja, ki ga je zasedla Poljska ob času monakovskega dogovora.

DE GASPERIJEVA IZJAVA

De Gasperi je pred odhodom iz Rima včeraj izjavil: «Ne vem, če odhajam kot obtoženec. Rekel bi, da je moje stališče za štiri petine stališče obtoženca, ki je odgovoren za vojno, ki je nisem jaz izvedel in katere si italijanski narod ni želel, in za eno petino kot sobojevnik. Vlogo sobojevnika so priznali načelno v uvodniku pogodbe, toda v besedilu upoštevajo samo štiri petine, ki predstavljajo izgubljeno vojno, a ne ene petine, ki se nanaša na novo vojno, ki smo jo bili ob rami zaveznikov. Ves napor, ki ga moramo izvesti v Parizu je, spomniti zaveznike, da jih imenujemo tako, ker smo jih za take imeli. Težko je predvideti, kako bodo imenovali to dvoživko, toda gotovo je, da bo moglo trdno in istočasno modro zadržanje italijanskega javnega mnenja in tiska prispevati in dati naši preizkušnji, kakršen koli naj bi bil izid, ugled in vero v bodočnost.

SOVJETSKI TISK BO OBJAVIL BYRNESOV GOVOR

Kot poroča «BBC», je sovjetska poročevalna agencija «Tass» objavila, da dela na tem, da preskrbi sovjetskemu časopisju in radijskim postajam celotno besedilo govorov, ki sta jih imela Byrnes in Molotov. Molotov je sprejel Byrnesov poziv ter izjavil, da bo poskrbel, da bo sovjetski tisk objavil Byrnesove izjave v odgovor na sovjetske obtožbe.

Avstralija zahteva nadzorstvo Nove Gvineje

Canberra, 8. avgusta

Avstralski ministrski predsednik Joseph B. Chifley je izjavil v reprezentančni zbornici, da Avstralija vztraja na tem, da bi dosegla popolno nadzorstvo nad Novo Gvinejo.

Chifley je dejal, da pomeni to nadzorstvo zgraditev pomorskih, vojaških in letalskih oporišč ter utrdb. Dodal je, da ne bodo upoštevali nobenega dogovora, ki bi omejeval pravico Avstralije, da ukrene vse potrebno za obrambo Nove Gvineje in v zvezi s tem varnost Avstralije.

Edine omejitve v skladu z nadzorstvom, ki ga namerava izvajati Avstralija, bodo tiste, ki so v zvezi z obveznostmi listine Združenih narodov.

Avstralska država mora imeti kot upravna oblast, polno upravno, zakonodajno in pravosodno oblast na ozemlju. Chifley je ob zaključku izjavil, da je to položaj mandatnega režima in da je avstralska vlada odločena s tem nadaljevati.

Londonski «Times» o Mihajloviču

«SVETOVNI VIHAR JE ODNESEL MENE IN MOJE DELO»

Londonski «Times» je 12. julija prinesel sledeče poročilo svojega posebnega dopisnika iz Beograda:

«Veliko sem želel, veliko sem začel, toda svetovni vihar je odnesel mene in moje delo». S temi besedami je general Mihajlovič zaključil svoj obrambni govor. Končno je zapuščeni človek, ki je bil skozi 30 dni videti tako neskladen in neodločen, dobil jasen značaj.

Govoril je več kot štiri ure brez retorike, brez jeze do svojih političnih nasprotnikov ali zasebnih sovražnikov; govoril je jasno in v podrobnostih. Bil je poklicni vojak, ki je podajal vojaško poročilo, prepričljivo zaradi preprostosti. Pred sodniki se je pokazal dostojanstven, publike ni upošteval; tistega poslušalstva, ki je to pot pozabilo zvižgati in je poslušalo v popolni tišini.

«V prvi svetovni vojni sem bil ranjen», je dejal general Mihajlovič. «Tedaj sem dobil odlikovanja za hrabrost. Ostal sem na fronti ves čas, tudi takrat, ko bi lahko odšel v zaledje. Kot vojaški ataše med obema vojnama sem bil eden izmed redkih, ki so hodili na sovjetska veleposlaništva na obisk. Bil sem vedno proti našemu staremu režimu. Poiskušal sem najti trenotek, da bi se upri, toda glavni stan je bil korumpiran in ni hotel ničesar ukreniti. Tik pred to vojno sem bil v stikih z majorjem Clarkom, britanskim vojaškim atašejem. Zaradi tega me je Nedič (tedaj šef jugoslovanskega glavnega stana, op. prev.) kaznoval s 30 dnevi zapora. Preziral in sovražil sem Nemce, prepovedoval sem nacistične sestanke in delal na tem, da bi pripravil in izvežbal našo mladino za boj, za katerega sem vedel, da mora priti. Hotel sem modernizirati našo vojsko in znova so me zaprli zaradi teh mojih naporov».

Gnila dediščina

«Ko je prišla vojna in je bila naša fronta zlomljena, sem ostal sredi naroda, ki je imel zlomljen duh. Ostal sem tudi z dediščino gnilobe dveh desetletij. Odšel sem v gozd in dejal ljudem, naj skrijejo orožje. Hotel sem nadaljevati z odporom in tako sem postal upornik proti Hitlerjevi Nemčiji. V istem času sva bila samo še Anglija in jaz v vojni. V maju mesecu 1941 sem proglasil, da bo moja vojska jugoslovanska vojska. Nekateri izmed podrejenih so hoteli imeti samo srbsko vojsko, toda dokazal sem jim velčino Jugoslavije kot ideje. Nekateri poveljniki niso hoteli tega sprejeti. Partizani so se takoj pojavili, ko je Sovjetska zveza vstopila v vojno. Nemci so začeli z represalijami in nekateri ljudje se me prosili, naj nikar ne nastopam. Moj prvi uspeh je bil, ko sem zajel deset roparjev. Nastopil sem proti partizanom ki so po izpovedih kmetskih žena ropali. Izpustil sem tiste, ki sem jih ujel in posvaril sem jih, naj ne delujejo tako.

«Imel sem tri sestanke z maršalom Titom. Na te sestanke sem odšel iskreno. Povedal sem mu, da verjamem, da lahko pridemo do sporazuma in da sta obe strani delali napake. Toda na nesrečo sva izgubljala čas z medsebojnimi obtožbami. Še preden sem se sestal z njim, se je boj že začel. Nemci so se začeli umikati in odločil sem se za napad. Ni res, da bi imel ukaze, po katerih ne bi smel napasti. Imel sem malo orožja in nekaterim častnikom, ki so se mi hoteli pridružiti, sem dejal, naj ostanejo v Beogradu. Moj prvi stik z zunanjim svetom je bil preko sovjetskega veleposlanika v Sofiji; moj drugi stik je bil preko radia, ki ga je naredil neki amater. Potem je prišel stotnik Hudson iz Anglije z sporočilom, da ne smem svojega boja spremeniti v boj v korist Sovjetske zveze. Sporočil mi je, da morajo vse čete v Jugoslaviji priti pod moje poveljstvo».

V tem trenotku so luči v razpravni dvorani ugasnile. Jetnike so vprav peljali iz dvorane, ko so se luči spet prižgale. General Mihajlovič je nadaljeval z istim flegmatičnim tonom.

Hotel je poslati čete v partizanska okrožja, toda partizani so ga napadli. Izgubili so zemljišče in so morali zapustiti Srbijo, kakor je to predvideval, ker so jih vodili neizkušeni možje. Zanikal je, da bi kdaj koli izročil partizanske ujetnike Nemcem. V tem pogledu je popolnoma obdolžil priča, katera je pričala proti njemu in ki je bila v resnici kolaboracionist. To ga je prvič spravilo na sestanek z Nemci. Represalije so bile strašne in videl je ogenj, ki je požiral vasi.

Nemška zahteva

«Mojih pet tisoč mož», je nadaljeval general Mihajlovič, «ni bilo nič proti petim divizijam. Sporočil sem londonski (jugoslovanski) vladi, toda nisem dobil navodil. Nato sem z dvema drugima odšel na sestanek. Vzeli smo s seboj ročne bombe, za primer, če bi nas Nemci hoteli izdajalsko zajeti. Vse kar smo od njih dobili, je bila zahteva, da se brezpogojno predam. Klicali so me upornik. Bil sem presenečen in dejal sem jim, da se bojujem za svojo domovino in da morajo to kot vojaki razumeti. Bal sem se, da bo eden izmed mojih dveh poveljnikov vrgel iz jeze bombo. Odklonil sem, da bi pil vino z Nemci in nismo naredili sporazuma. To je resnično poročilo o tem, kaj se se zgodilo in o čemer je neka priča zmešano govorila. Kmalu na to so Nemci napadli moj glavni stan na Ravni gori in ubili veliko mojih ljudi. Jaz sem ušel skozi njihove črte. V nekem trenotku so bili komaj nekaj metrov oddaljeni od mene, toda pokrit sem bil z listjem».

Ko je general Mihajlovič začel govoriti o svojih poveljnikih, je pripovedoval žalostno zgodbo o dezorganizaciji, nezvestobi in malenkostnih ambicijah. Nekateri so proti njegovim ukazom kolaborirali, drugi so se bojevali drug proti drugemu, nekateri so poizkušali postaviti tekmeca na njegovo mesto. Na dolgo je govoril o Juriču, ki je sedaj polkovnik v vojski maršala Tita in ki je pričal proti njemu. Mihajlovič je dejal, da Jurič ni izvršil večjega števila ukazov za sabotažo. Juričevi možje so končno ubili Vero Pešič, ki je živela v Juričevem glavnem stanu, na kar je Jurič odšel k partizanom. Priznal je, da je vedel za nekatere primere kolaboracije, za druge pa ne. Ves ta kaos je popisal s temi besedami: «Partizani so imeli 20 letne izkušnje s podzemeljskim delom, jaz pa sem moral sprejeti stvari, kakor so bile in jih popravljati s tem, kar sem imel. Imel sem mnogo zaprek in malo časa, ko sem hotel spraviti organizacijo v red».

Skozi vse njegovo pripovedovanje je bilo opaziti trenotke, ko poveljujoči častnik podaja zaupno poročilo o svojih podrejenih. Eden izmed njih je bil «omahujoč», drugi «trmast». O Glišiču, ki ga z njim obtožujejo, je dejal, da mu je žal, da mora zdaj javno proti njemu nastopiti. Toda, če bi vedel za Glišičevo delo, kakor se je izkazalo sedaj na sodišču, ga ne bi nikoli odobril. Eden izmed poveljnikov je hotel napasti stan maršala Tita, toda Mihajlovič mu je to prepovedal. Imel je velike težave z vežbanjem častnikov, posebno še zato, ker so partizani delali propagando proti četnikom in jih dolžili, da so krivi za zlom države.

Zanikanje vojnih zločinov

General Mihajlovič je zanikal, da bi kdaj koli imel odposlanca v italijanskem glavnem stanu. Toda priznal je, da je lahko bila kakšna «paralelna akcija» z Italijani, ki se mu je tedaj zdela v popolnoma drugačni luči kot danes. Mihajlovič je pokazal sledove strasti samo tedaj, ko je zanikoval svojo odgovornost za vojne zločine. Večkrat je ponovil, da ni nikoli ukazal akcije proti civilistom, katere ne bi tudi nikoli odobril. «Ne morem verjeti, da so se takšne stvari zgodile, kakor smo slišali na sodišču; najmanj še v kakšni moji edinici. Črne trojke so bile potrebne za čiščenje moje organizacije. Nikoli nisem odobraval ubijanja ljudi brez sodbe».

Do podrobnosti je popisal svoje napore, da bi prišel v stik s tistimi narodi v sosednjih državah, ki jih je želel povezati v enotno balkansko organizacijo. Polkovnik Bailey je bil naklonjen ideji, da bi prišel v stik s polkovnikom Zervasom v Grčiji, toda britanske oblasti so temu nasprotovale. Odklonil je orožje, ki mu ga je ponujala romunska «Železna garda», ker je stavila za pogoj, da se preneha bojevati z Nemci. Ves namen teh stikov je bil povezati upor proti osnim silam. Opozoril je sodišče na Hitlerjevo pismo Mussoliniju, v katerem je rečeno, da je Mihajlovič največji sovražnik osišča in da samo čaka na trenotek, ko bo lahko napadel. Presenetljiva je bila v vsem govoru Mihajlovičeva skrb za podrobnosti. Omenjal je zapiske, ki jih je delal vsak dan na sodišču v zadnjem mesecu. Opisal je akcijo za akcijo, kraj za krajem, do časa, ko ga je zapustila britanska misija in ko je imel 70% mož, ki so oboleli za pegavcem. Tedaj je vedno bolj izgubljal zemljišče in Rdeča vojska se je bližala. Njegova želja, da pošlje k Sovjetom misijo, se je razbila. Potrdil je, da je imel drugi sestanek z Nemci v prisotnosti ameriškega polkovnika McDowella. Na njem so se pogajali o nemški predaji in ne o kolaboraciji. Ponovil je, da ni nikoli ukazal, da bi se njegove čete lahko iz ilegale izpremenile v legalo. Izjavil je, da je upal ob koncu vojne, da bodo naredili neke vrste plebiscit za ves narod.

Nič za sebe

Kar je Mihajlovič povedal, je imelo prizvok resnice. Če že ne več, bo njegov zagovor ostal vsaj med listinami, ki jih bo morala zgodovina pretresati. Bila je temna noč, ko je končal svoj zagovor. Mirno je zgrnil svoje papirje in dejal: «Ničesar nisem želel za sebe. Francoska revolucija je dala svetu človeške pravice in ruska revolucija nam je tudi dala nekaj novega, toda jaz nisem hotel danes začeti tam, kjer so oni začeli leta 1917. Nikoli nisem hotel stare Jugoslavije, toda imel sem težko dediščino. Jaz sem vojak, ki sem hotel organizirati odpor proti osišču v naši državi in pripraviti vstajo vsega Balkanskega polotoka. Obžalujem, če kdo misli, da sem bil vladi nezvest, toda so listine, ki o tem govore. Ujet sem bil v vrtincu dogodkov in gibanja nove slovanske edinosti, katero sem dolgo časa podpiral.

«Verjel sem, da bo svet šel po poti ruske revolucije in padel sem med izpremembe zahodnih demokracij. Te (demokracije) so v korist naših narodov in takšni so tudi Rusi. Proti sebi sem imel tekmujočo organizacijo. komunistično stranko, ki hoče doseči svoje smotre brez kompromisa. Postavili so me pred izpremembe v naši vladi in obtožili, da sem bil v zvezah z vsemi mogočimi tajnimi službami, sovražnimi in zavezniškimi. Verjel sem, da sem na pravi poti. Vabil sem vse tuje novinarje in misijo Rdeče vojske, da me obiščejo in vidijo vse. Toda usoda je bila do mene kruta, ko me je vrgla v ta vrtinec. Želel sem veliko, začel sem veliko, toda svetovni vihar je odnesel mene in moje delo. Prosim sodišče, naj sodi o tem, kar sem dejal po resnični vrednosti».

„TIMES" OB USTRELITVI

«Times» je 18. julija objavil na uvodnem mestu sledeči članek o generalu Draži Mihajloviču, voditelju četnikov:

General D. Mihajlovič, katerega usmrtitev javljamo na drugi strani, je bil ena izmed tistih pojav, katere posebnosti balkanske politike dvignejo v višine samo zato, da jih potem vržejo v globine.

Kot Srb, katerega patriotična preteklost je pogrela srca vseh, ki se spominjajo plemenitih dejanj Srbov na solunski fronti, je Mihajlovič združil vse najboljše srbske rodoljube okoli sebe, ko je bila leta 1941 njegova država pregažena. Po besedah nekega opazovalca, ki je bil tedaj v njegovi bližini, je bil Mihajlovič v narodu splošno priznani voditelj gibanja, ki je slonelo na — in ki je lahko živelo samo z — narodni podpori». Vendar se je izkazal značaj njegovega patriotizma, kraljevski in srbski v svojih koreninah, pozneje kot nesreča zanj. Isti opazovalec pravi, da je bila glavna miselnost politike Mihajlovičevega gibanja, kako preprečiti popolni pokolj tistih Jugoslovanov, ki so podpirali stvar, za katero se je bojeval.

Neprijetni odnošaji med pravoslavnimi Srbi in katoliškimi Hrvati ter Slovenci so bili strup za jugoslovansko politiko že takoj ob ustanovitvi te države po končani vojni 1914-18. Ustanovitev hrvatske lutkovne države leta 1941 je naklonila vse Srbe, da so imeli Hrvate za svoje sovražnike. Spomnila je Srbe tudi, da so Hrvati sestavljali velik del vojske habsburškega cesarstva, ki je vdrla v Srbijo leta 1914.

Mihajlovičev odpor proti Nemcem je v začetku slonel na tradicionalnih čustvih in spominih iz mladosti. Toda Mihajlovič ni uvidel, ali pa je uvidel prepozno, da se je odpor proti Nemcem začel razvijati na bolj širokih zasnovah trpečega človeštva, narodnostne težnje in ideološke opozicije proti fašizmu med Hrvati in Slovenci v isti meri kot med Srbi. Med obema gibanjima so se dogodili spopadi, ki so se pozneje razvili v popolno državljansko vojno. Premagani v balkanski civilni vojni ne pričakujejo milosti od svojih premagovalcev. Vendar je bilo veliko resnice v zadnjih Mihajlovičevih besedah svojim sodnikom: «Svetovni vihar je odnesel mene in moje delo!»

Draža Mihajlovič je bil kmetski sin in je bil rojen leta 1893 v Čačku, v srbski Sumadiji. Ko še ni štel 20 let, se je pridružil četnikom in se bojeval proti Turkom, dokler ni bil ranjen leta 1913. Leta 1914 je vstopil v redno vojsko in ko se je ta vojna končala, je odšel na višjo vojaško šolo ter končno v šolo glavnega stana. Pozneje je služil v kraljevski gardi, kot vojaški ataše v Sofiji in Pragi ter kot inspektor za obrambne utrdbe. Njegova poročila, v katerih je javljal nepripravljenost Jugoslavije za obrambo, so povzročila zaprepaščenost.

Ko so Nemci spomladi 1941 vdrli v Jugoslavijo in so njene obmejne obrambe povsod klonile, se je Mihajlovič s preostalimi četami potegnil v črnogorske hribe ter začel četnikovati, kakor so ga k temu pripravili spomini na njegovo mladost. Leta 1941 so njegove čete napadale nemške okupatorje, tako da so decembra meseca Nemci razpisali na njegovo glavo 200.000 dinarjev nagrade. Vesti o njegovih uspehih so prišle do jugoslovanske vlade, ki je bila tedaj v Kairu. Le-ta ga je imenovala za generala in v januarju 1942 postavila za vojnega ministra, ko so vlado izpremenili. Britanski in ameriški častniki za zvezo so bili že dalj časa pri Mihajloviću. Zdaj se je njihovo število tako povečalo, da so poslali uradne zavezniške misije, ki so imele nalogo okrepiti njegovo delovanje.

Vse leto 1942 je Mihajlovičevo delovanje povzročalo stalne težave Nemcem, čeprav zavezniki niso mogli Mihajloviću poslati veliko vojnega materiala. Leta 1941 so se tudi pojavili glasovi o drugem jugoslovanskem odporniškem gibanju, ki ni priznalo Mihajlovića za svojega voditelja. Leta 1942 je to drugo gibanje zelo napredovalo, posebno na Hrvatskem. Britanska vlada se je leta 1943 odločila, da preišče, kaj je bilo to drugo odporniško gibanje in če se ga je splačalo podpreti. Poročila britanske misije pri partizanih so javljala, da so bili partizani v Srbiji slabi, zato pa so bili na Hrvatskem in v Sloveniji močni ter so še vedno rastli v moči. Imeli so energičnega voditelja v maršalu Titu.

Upi, da bo mogoče sporazumeti srbske četnike in hrvatske partizane, so trajali vse leto 1943. Zares sta se oba voditelja sestala več kot enkrat, toda pogajanja so se vedno razbila na dveh vprašanjih zvestobe do dinastije Karadžordževičev in prevlade Srbov med tremi plemeni, ki prebivajo v Jugoslaviji, med Srbi, Hrvati in Slovenci. Maršal Tito je bil brezkompromisni republikanec in Hrvat. Stališč obeh mož nikoli ne bi mogli pomiriti. Ustvaritev začasne (Nedičeve) vlade v Beogradu proti konou leta je končno zaprla vrata za kakršni koli up po kompromisu. Vlada kralja Petra je odklonila vsako zvezo s to začasno vlado; general Mihajlovič je ukazal vsem oboroženim skupinam v Jugoslaviji, da se pokorijo njegovemu poveljstvu. Zapretil je vsakomur, ki bi ga ne poslušal, s kaznijo.

To je bila objava državljanske vojne in začetek konca za Mihajlovića. V začetku 1944 je britanska vlada odpoklicala svojo misijo pri Mihajloviću in dala svojo podporo Titu. Vlada Združenih držav je pozneje šla po isti poti. Ob nemškem porazu je Mihajlović izginil ter se je skrival do letošnjega marca, ko je general Ranković, jugoslovanski notranji minister, objavil, da je general Mihajlović prišel «v jugoslovanske roke». Njegova razprava se je začela 10. junija in smrtno obsodbo so izrekli 15. julija.

Kratka in ozka, toda važna ulica, ki leži med londonsko justično palačo in med klancem, ki vodi proti katedrali sv. Pavla, se imenuje Fleet Street ter je znamenita po svoji novinarski zgodovini. Imenujejo jo srce angleškega novinarskega sveta in preprosti izraz «mož s Fleet Streeta» pomeni človeka, ki se bavi z novinarstvom. Leta 1500 je Wynkyn de Worde na Falcon Courtu postavil svojo tiskarno; stala je ravno tam, kjer očsta pod nadvozom zavije v klanec. Zaradi vedno večjih potreb zlate dobe angleškega slovstva je nastajalo tudi vedno več tiskarn. Naša slika predstavlja pogled na Fleet Street v smeri proti katedrali sv. Pavla. V ospredju je na levi strani videti palačo «Daily Telegrapha», na desni pa «Stara» in «News Chronicla». Nova zgradba je last agencije «Reuter».

SHAWOVI ODGOVORI

Sodelavki švicarskega tednika «Weltwoche» Margareti Steinerjevi se je posrečilo imeti razgovor z Bernardom Shawom, ki je ravnokar dopolnil devetdeset let in v katerem je na svoj običajen brezskrbni način zagovarjal svoje stališče do nemškega vprašanja.

Vprašanje: «Katero odločitev naj bi Nemci zavzeli pri razdelitvi med zahodom in vzhodom?»

Shaw: «Nemci sami ne bodo pri nobenem izmed teh vprašanj soodločali. Velesile jim bodo njihovo odločitev vsiljevale — na boljši ali slabši način — toliko časa, da bo Nemčija dovolj močna, da bo lahko pomagala pri vzdrževanju evropskega ravnotežja. Do tedaj naj Nemčija ne pozabi, da so jo že pred letom 1914 Bernardi in drugi svarili, naj ne prične bitke, če nima na svoji strani Amerike. Nemčija ni upoštevala teh nasvetov in to jo je privedlo do tega, da so jo sile, ki se prej sploh niso nameravale bojevati, premagale. Novi nauk, ki ga je dobila zdaj Nemčija, je, da mora opustiti vsakršno veselje do bojevanja. Nemčija ne more od militarizma pričakovati nobene varnosti.»

Vprašanje: «Ali bo ugoden za Nemce tako zvani «ameriški način življenja»?

Shaw: «Ker nisem niti Nemec niti Američan, morate to vprašanje staviti komu drugemu.»

Vprašanje: «Katere nemške knjige in gledališka dela priporočate Nemcem?»

Shaw: «Moje.»

Na zadnje vprašanje Steinerjeve, ki se je glasilo «če ima še kaj pripomniti k nemskemu vprašanju», je Shaw odgovoril:

«Ali hočete otročjega starca pripeljati do tega, da bo postal dolgočasen?»

PODZEMSKI HOTEL NA DUNAJU

Dunaj je močno trpel zaradi bombardiranja. Hotele, ki so ostali kljub vsemu nepoškodovani, so zasedle zavezniške oblasti in jih uporabile za svoje glavne stane. Če prispe potnik proti večeru na Zahodni kolodvor, zelo težko najde prenočišče. Zaradi tega je župan dovolil, da s pomočjo Dunajske potovalne družbe preurede zaklonišče poleg Zahodnega kolodvora začasno v enostaven «podzemski hotel». Seveda ni konfortno urejen; ima predvsem udobna in čista ležišča. V tem «hotelu» je 100 ležišč in 400 udobnih sedežev za čez noč. Oken ni, ampak samo moderne naprave za zračenje.

Pripravili so tudi majhno okrepčevalnico, poleg tega pa je gostom podnevi in ponoči v pomoč upravni uradnik. Podzemskega hotela ne uporabljajo samo došli potniki, ampak tudi Dunajčani, ki nameravajo odpotovati zgodaj zjutraj ter si hočejo prihraniti neprijetno nočno pot od stanovanja do postaje.

NOVI SEKSTANT

Ko je Krištof Kolumb plul s svojo majhno ladjo «Santa Maria» skozi neznane vode, se je poslževal kompasa (vetrnice), astrolaba (s katerim je meril zemljepisne širine in dolžine), posebne priprave za merjenje «lunine oddaljenosti» (kotne oddaljenosti meseca od sonca in različnih zvezd) ter primitivnih tabel in zemljevidov.

Pozneje so nepripravno napravo za merjenje kotov med soncem, mesecem in zvezdami zamenjali in izboljšali. V osemnajstem stoletju so iznašli oktant in končno sekstant, ki ga še danes uporabljajo ladje in letala za merjenje višine zvezd (kot nad horizontom). Ker vsaka zvezda ob določenem času predstavlja točno določeno točko na zemlji, lahko s tem kotom nad horizontom določimo oddaljenost ladje ali letala od te znane točke.

Da so ladjeplovci prišli do te številke, so bili potrebni dolgi in zamotani računi. Istočasno pa so vedno nastale še kakšne napake.

Astronom ameriške univerze v državi Nebraska prof. Collins je pravkar izdelal pripravo, ki je mnogo boljša kot stari sekstant. Po starem načinu je trajalo računanje 10 do 15 minut, po novem pa samo 2 minuti.

Profesor Collins je svojo pripravo zasnoval na zvezdah stalnicah. Med njimi jih je 55, za katere je izračunal, da tvorijo 1.485 različnih parov, ki jih vežejo izmišljene črte. Letalo na ravniku (ekvatorju) seka vsakih 60 sekund takšno namišljeno črto med dvema različnima zvezdama. Čas tega sekanja je proti obema poloma vedno daljši in na polih doseže dve in pol minuti.

Če opazovalec na letalu z uro v roki pazi, kdaj letalo leti preko takšne namišljene črte — seveda opazuje zvezde — potem lahko s pomočjo prof. Collinsovih tabel kaj hitro ugotovi, kje je.

Prof. Collinsovo metodo so dodobra preizkusili. Zdaj jo preučujeta ameriška mornarica in letalstvo. Ta nova metoda ima le eno napako: potrebno je jasno nebo, če jo hočemo uporabljati.

PROIZVODNJA UMETNE SVILE

Britanska tekstilna industrija je v mesecu oktobru izdelala za polovico več prediva in vlaken umetne svile, kakor v katerem koli drugem mesecu od leta 1940 do danes. V tem mesecu je dosegla proizvodnja vrednost 13.700.000 šterlingov, kar je glede na proizvodnjo prejšnjega meseca, ki je dosegla vrednost 2.400.000 šterlingov, povišek za 21%.

Varuh miru - Trygve Lie

KOT GLAVNI TAJNIK ZDRUŽENIH NARODOV IMA TRYGVE LIE VEČJO MOČ KOT KATERI KOLI MOŽ SVETA

Nekega januarskega dne je 49 letni mož visoke postave, toda prijaznega in smejočega se obraza, potoval skozi majhno švedsko vas na norveško-švedski meji. Po potovanju z letalom, vlakom iz Londona preko Kodanja je bil precej lačen. Potoval je v Oslo na posvet z vlado. Bil je «uničen», ker ni imel domačega denarja, ampak samo nekaj angleških funtov, s katerimi si ni mogel prida pomagati.

Nekaj dni kesneje je stopil na modro-zlati podij v londonskem Central Hallu, mežikal zaradi prevelike svetlobe in močnih luči fotografov ter govoril, zbranim predstavnikom 51 Združenih narodov: «Sem služabnik vas vseh.»

Trygve Lie (izgovori Trigve Li), najbolj zviti in pošteni sin norveškega tesarja, ki je se povzpel do visokega političnega mesta v norveški domovini in postal zunanji minister, je bil izvoljen za prvega glavnega tajnika Združenih narodov. Prihodnjih pet let bo imel Lie najtežje in najvažnejše mesto na svetu.

Biti hoče, kakor je sam rekel, «služabnik» vseh Združenih narodov. Vodil bo delo velikanskega števila uradnikov in podrejenega osebja iz vseh neodvisnih držav Evrope.

Biti hoče prijatelj vsem, nikomur sovražnik. To bo v svetu, ki je občutil učinke vojne, ki je trajala več kot pet let, v svetu, ki do zdaj še ni prišel do medsebojnega zaupanja in prijateljstva, kočljiva in težka naloga.

Služba mu malaga vlogo vrhovnega svetovnega preiskovalca in posredovalca — odgovornost, ki bo za moža tako preprostih in poštenih nazorov, kakor jih ima Lie, zelo težko breme.

Listina Združenih narodov daje Lieju večjo moč, kot jo ima kateri koli drugi mož na svetu. Listina pravi, n. pr., da «more opozoriti Varnostni svet na vsako stvar, ki bi po njegovem mnenju lahko ogražala ohranitev mednarodnega miru in varnosti». To pomeni, teoretično, če ne celo praktično, da se lahko obrne na Varnostni svet z vsako pritožbo proti vsakemu narodu, ki bi ne živel po načelih organizacije Združenih narodov.

Njegova odgovornost pa ni omejena samo na «policijske» dolžnosti. Je načelnik uprave glavne skupščine, torej Varnostnega sveta in drugih važnejših organov ZN — gospodarsko socialnega sveta in Sveta za zaupno upravo. Zaradi listine bo storil vse, da mu bodo te ustanove pomagale pri njegovih upravnih nalogah.

Lie je prepričan, da bo moral potovati po vsem svetu, če naj doseže uspeh, ki je potreben za njegov novi položaj.

Verjetno bo stremel za tem, da bo osebno dobil podatke o gospodarskem in socialnem položaju v različnih predelih sveta, ki so pod nadzorstvom Združenih narodov.

TRYGVE LIE

litev zagotovljena. Nekako tri tedne pred zasedanjem skupščine so je Moskva odločila pridružiti se Združenim državam pri podpiranju njegove izvolitve. Britanci so začeli zbirati glasove za Spaaka, v glavnem zato, ker so se hoteli pokazati naklonjene Belgiji.

Lie je izgubil predsedniško mesto v glavnem zaradi nenadne spremembe v zadržanju delegacije Združenih držav. Ameriški uradniki, ki so mu pred meseci vsiljevali ameriško podporo, so v zadnji minuti odločili, da ga zunanji minister James E. Byrnes ne bo javno podprl.

Sovjetska zveza ni vedela za to odločitev. Ko se je pričelo zasedanje, je vodja sovjetske delegacije Andrej Gromiko takoj predložil za predsednika Lieja. Sovjetska Ukrajina, Bela Rusija in Poljska so vneto podpirale izvolitev norveškega zunanjega ministra.

Videti je bilo, da Lie sploh ne more propasti, zakaj vsak je vedel, da so ga podpirale Združene države. Toda Byrnes se ni dvignil s svojega sedeža. Poslevodeči predsednik je nervozno čakal, da bi vendar kdo prosil za besedo. Nihče ni tega storil. Odredili so glasovanje. Vodje delegacij so naprosili, naj napišejo na list papirja ime kandidata in ga vržejo v volilno skrinjico.

Po štetju glasov je predsednik naznanil zmagovalca: Spaaka. Britanska napoved se je uresničila. Kandidat Združenih držav je izgubil s tremi glasovi, ki bi jih verjetno vsakdo dal za Lieja, če bi Byrnes spregovoril zanj.

Pozneje se je pokazalo, da ni hotel Byrnes nikogar javno imenovati; ko ga je Gromiko napadel, zakaj ni govoril za Lieja, je odgovoril, da je bil mnenja, da bi bilo za Združene države «nečastno» govoriti v tej igri za sovjetskega kandidata.

Lie je bil presenečen. Tega sicer ni rekel, toda vsem njegovim prijateljem je bilo jasno, da je čutil, da so ga Združene države zapustile. Vendar je bil končni izid zanj najboljši. Dobil je mesto neskončno večje važnosti za njega samega, za Norveško in verjetno tudi v prihodnjih petih letih za ves ostali svet.

Za dosego teh nalog pa bo potrebno veliko diplomatske spretnosti, če se ne bo hotel vmešavati v notranje zadeve suverenih držav.

Lie je dobil svoje mesto z 20.000 dolarjev na leto zato, ker je pravi lik človeka, ki ima veliko sposobnost za mednarodno občevanje, s katerim bo gotovo imel opravka v naslednjih petih letih. Bil je «kompromisen» kandidat in bo nedvomno stvaritelj mnogih mednarodnih sporazumov.

Če bi Sovjeti šli pri otvoritvi skupščine svojo pot, Lie ne bi postal glavni tajnik. Bil bi izvoljen za predsednika skupščine. Toda bil je premagan s tremi glasovi, ki jih je dobil več Paul Henry Spaak, belgijski zunanji minister, katerega izvolitev je pospeševala britanska vlada. To je verjetno ena izmed utemeljitev, zakaj so Sovjeti tako podpirali Lieja pri volitvah za glavnega tajnika.

Diplomatska igra

Združene države so Lieja že nekaj mesecev prej vprašale, če bi kandidiral za predsednika skupščine in mu obljubile ameriško pomoč. Mislil je, da je njegova izvolitev v nevarnosti, ker so Sovjeti v tem primeru zagrozili, da bodo naredili neki vrste plebiscit za ves narod.

Nič za sebe

Kar je Mihajlovič povedal, je imelo prizvok resnice. Če že ne več, bo njegov zagovor ostal vsaj med listinami, ki jih bo morala zgodovina pretresati. Bila je temna noč, ko je končal svoj zagovor. Mirno je zgrnil svoje papirje in dejal: «Ničesar nisem želel za sebe. Francoska revolucija je dala svetu človeške pravice in ruska revolucija nam je tudi dala nekaj novega, toda jaz nisem hotel danes začeti tam, kjer so oni začeli leta 1917. Nikoli nisem hotel stare Jugoslavije, toda imel sem težko dediščino. Jaz sem vojak, ki sem hotel organizirati odpor proti osišču v naši državi in pripraviti vstajo vsega Balkanskega polotoka. Obžalujem, če kdo misli, da sem bil vladi nezvest, toda so listine, ki o tem govore. Ujet sem bil v vrtincu dogodkov in gibanja nove slovanske edinosti, katero sem dolgo časa podpiral.

«Verjel sem, da bo svet šel po poti ruske revolucije in padel sem med izpremembe zahodnih demokracij. Te (demokracije) so v korist naših narodov in takšni so tudi Rusi. Proti sebi sem imel tekmujočo organizacijo. komunistično stranko, ki hoče doseči svoje smotre brez kompromisa. Postavili so me pred izpremembe v naši vladi in obtožili, da sem bil v zvezah z vsemi mogočimi tajnimi službami, sovražnimi in zavezniškimi. Verjel sem, da sem na pravi poti. Vabil sem vse tuje novinarje in misijo Rdeče vojske, da me obiščejo in vidijo vse. Toda usoda je bila do mene kruta, ko me je vrgla v ta vrtinec. Želel sem veliko, začel sem veliko, toda svetovni vihar je odnesel mene in moje delo. Prosim sodišče, naj sodi o tem, kar sem dejal po resnični vrednosti».

Pogled v notranjost znamenite pivnice Cheshire Cheese na Fleet Streetu, ki so jo po velikem londonskem požaru leta 1667 popolnoma prenovili. V njej je Boswell poslušal govore dr. Johnsona (1709-1784). V tej pivnici se še danes sestajajo londonski novinarji.

Neizvežban diplomat

Lie v nasprotju z večino njegovih diplomatskih kolegov ni najbolj izkušen mednarodni državnik. Norveški zunanji minister je postal v februarju 1941, ko je bila vlada v izgnanstvu v Londonu.

Čeprav je velika večina naroda v tistih dneh gledala na Lieja in njegovo vlado kot «samo še eno izmed begunskih vlad v tujini», je postal kmalu eden izmed najvplivnejših mož za kulisami zavezniškega delovanja. Njegov vpliv je izviral iz tega, ker je velika trgovinska mornarica njegove države ušla pred vdorom nacističnih sil v Noveško in se usmerila v zavezniška ladijska zbirališča. V razliko od nekaterih vojskujočih se držav, si je Norveška v tej vojni povečala svoj ugled.

Lie je bil v Londonu nezaupljiv do nekaterih diplomatov v izgnanstvu, ki so se počasi zbirali v britanski prestolnici — po vrstnem redu kot so Nemci zasedali Evropo. Znal je zelo malo angleški — okoli 400 do 500 besed. Toda pridno je studiral in zdaj mu angleščina teče zelo dobro, čeprav govori z norveškim naglasom.

Ko se je čutil v svojem novem okolju že dovolj domačega, je postal vedno bolj znan tudi med diplomati in ostalimi uradniki, ki so skupno z njim reševali vprašanja zavezniških vojnih naporov. Pokazal se je kot prijazen, dobrosrčen Norvežan, ki je znal združevati prijateljstvo in prijaznost v svojih osebnih odnošajih s tako spretnostjo, da ljudje radi in veliko delajo zanj.

Ni mnogo načitan, toda zna takoj poiskati glavne točke in pomen tega, kar mu povedo. Zahteva, da mu povedo vse potankosti o stvari, ki ga zanima. Razen za svoje uradne konference in uradne listine, ki jih čita, črpa večino podatkov o svetovnih dogodkih s poslušanjem radia.

V prostem času igra rad tenis, deloma zato, ker mu je igra všeč, deloma zaradi vaje, ki jo dobi z igranjem in deloma, ker ljubi tekmovanje. Igra z večjim zanosom kot spretnostjo, toda igra mu je v zabavo. Ljubi tudi lov in smučanje, kot mlad mož pa je bil dober rokoborec amater.

V njegovem življenju na Norveškem je manjkalo velikopoteznih načrtov, ki bi jih pričakovali pri možu, ki je zdaj državnik št. 1 vsega sveta. Okenil se je malo potem, ko je končal pravo in postal odvetnik v Oslu; zdaj ima tri ljubke plavolase hčerke.

Za politiko se je začel zanimati že tedaj, ko je študiral pravo; v javnem življenju se je začel udejstvovati z 22 leti, ko je postal tajnik norveške socialno demokratske stranke. Zaradi tega je bil vedno velik podpornik delavskega gibanja na Norveškem. Bil je več let uradni pravni svetovalec delavskih sindikatov. Narod je prvič opozoril nase, ko je postal z 39 leti pravosodni minister. Tako je bil najmlajši minister v norveški zgodovini. Kot pravosodni minister je napravil prvo izmed svojih važnih mednarodnih dejanj. Pregnal je Leva Trockega iz Norveške, in sicer zato, ker se je začel vmešavati v norveško politiko.

Izkušen politik

Izkustva, ki si jih je pridobil kot norveški minister, mu bodo pomagala pri delih, ki jih bo moral sam nadzorovati in voditi pri Združenih narodih. V letu 1939 je postal trgovinski minister in ostal na tem položaju do leta 1940, ko je postal minister za dobave in ladjevje. Ko se je vlada umaknila iz Osla pred nemškimi invazijskimi silami in odšla v Anglijo na britanski vojni ladji, je bil že zunanji minister.

Ko so prispeli v London, je Lie kmalu postal eden izmed najbolj pomembnih mož norveške vlade. Stalno je zasledoval dogodke v zasedeni Norveški in to je bilo eno izmed najvažnejših — in tajnih — del, ki jih je opravljal. Bil je vedno dobro poučen o zavezniških vojaških načrtih, ki so se tikali Norveške, tako o gibanju sovražnih napadov, kakor o delovanju saboterjev.

*Pri znanem junaškem razdejanju velike tovarne «težke vode» v Rjukanu, kjer so delovali Nemci, da bi našli t

Filipini so neodvisna država

ZDRUŽENE DRŽAVE SO LETA 1934 OBLJUBILE, DA BODO DALE FILIPINCEM 4. JULIJA 1946 POPOLNO NEODVISNOST - OBLJUBO SO DRŽALE. JUNAŠKI VODITELJ PROTIJAPONSKE OBVEŠČEVALNE SLUŽBE MANUEL ROXAS JE PRVI FILIPINSKI PREDSEDNIK. KAKO SO IZPODLETELE NAMERE NJEGOVIH POLITIČNIH NASPROTNIKOV, DA BI GA OČRNILI KOT »KOLABORACIONISTA«

Četrti julij 1946 je bil velike važnosti v zgodovini mednarodnih odnošajev: Združene države so priznale Filipinom popolno neodvisnost ter s tem zaključile zgodovinsko obdobje, ki se je začelo 7. aprila 1900. To je zmaga politike, ki si je iskreno prizadevala vzgojiti narode tako da jim je zdaj mogoče imeti svojo demokratično vlado.

Takoj ko so Združene države zasedle filipinske otoke, je predsednik McKinley izjavil, da vlada in uprava otokov ne bi imeli kot temelj imperialističnih in gospodarskih teženj, temveč, da želita predvsem dobrobit, mir in procvit naroda. Tudi vse naslednje vlade niso nikdar menjale te politike, kar so Američani s sedanjo odločitvijo tudi dokazali.

Že s prvim julijem 1902 je kongres Združenih držav z zakonom določil upravo otokov ter je istočasno dal prebivalstvu prvo obliko organske zakonodaje, ki je določala in varovala državljanske pravice celokupnega naroda in posameznikov pred vsakim samovoljnim dejanjem.

Meseca oktobra 1913 je predsednik Woodrow Wilson imenoval večino Filipincev v komisijo za upravo otokov: to je bil prvi korak k avtonomiji teh predelov. Nadalje, še vedno pod predsedstvom Wilsona, so storili še en korak, ki je vodil k neodvisnosti otokov, in sicer s tem, da so priznali Jonesov zakon. S tem zakonom so potrdili načelo, da si morajo Združene države vedno bolj prizadevati, da kolikor mogoče omejijo in zmanjšajo svojo nadoblast na Filipinih in nasprotno priznajo njih neodvisnost, čim bo narod dokazal, da je dovolj zrel za stalno avtonomno vlado.

Zaradi tega so podpirali Filipince in jim dovoljevali vedno večje nadzorstvo v njihovih notranjih zadevah z namenom, da bi jih tako pripravili za prevzem poslov in da bi lahko uživali vse prednosti popolne neodvisnosti; uvedli so v območju federalne zakonodaje vlado, ki je imela dve zbornici, senata in poslansko zbornico, katerih člane so morali izvoliti iz filipinskega ljudstva.

Obljuba neodvisnosti izpolnjena

V naslednjih letih so napravili velik napredek v tem pravcu; velikega pomena je priznanje zakona Tydings-McDuffie z dne 24. marca 1934, v katerem je bilo določeno, da bodo dali popolno neodvisnost temu področju 1. julija 1946. Februarja leta 1935 so s prevzemom ustave in z njenim priznanjem tako s strani predsednika kakor tudi filipinskega ljudstva, vpeljali politiko ameriške celine ter določili sodno oblast, medtem ko so se novembra meseca istega leta vršile prvič svobodne volitve.

Filipinsko ljudstvo je tudi popolnoma razumelo ameriško politiko in februarja leta 1943 je izjavil Manuel Quezon (izgovori: Keson) predsednik začasne filipinske vlade: «S pomočjo Združenih držav smo mogli uresničiti stalni napredek v vseh panogah človeškega udejstvovanja in hitro prilagoditev v izvrševanju samouprave. Ob koncu te dobe nam bo Amerika ponudila popolno samoupravo v vsem, kar se tiče naših notranjih zadev, samoupravo, ki je priprava za ustavo republike Filipinov...»

Avgusta istega leta je predsednik Roosevelt potrdil nalogo, ki si jo je nadela vlada Združenih držav in je zagotovil Filipincem, da jim bodo priznali isti način vladavine kakor drugim neodvisnim narodom. V potrditev tega so filipinski voditelji podpisali skupno z drugimi 51 vladami neodvisnih narodov ustavni načrt Združenih narodov.

Zdaj, ko so dosegli svojo neodvisnost, filipinski otoki še vedno lahko računajo na bodoče in tesno sodelovanje z Združenimi državami: kljub temu, da imajo državo, ki je popolnoma enaka državam drugih neodvisnih narodov, se je vendar ameriška vlada obvezala tudi za nadalje zagotoviti svoje varstvo tako v pogledu njihovih interesov, kakor tudi njihovih pravic.

S tem dejanjem so Združene države pokazale svetu primer odnošajev med narodi, ki je zgrajen na najširših demokratskih načelih.

Dr. MANUEL ROXAS
predsednik filipinske republike

Ko so leta 1942 pred finančnim odborom senata Združenih držav prvič obravnavali predlog zakona za neodvisnost Filipinov, je bil Manuel Roxas (izgovori: Rohas) eden izmed prvih, ki je podprl ta predlog. Roxas je bil že takrat na glasu, da je eden izmed najboljših filipinskih govornikov.

Četrtega julija 1946 so izvolili Manuela Roxasa za prvega predsednika republike Filipinov, in sicer za dobo štirih let.

Triinpetdesetletni predsednik je vročega in dinamičnega temperamenta, izvrsten govornik, po poklicu odvetnik, gospodarstvenik, pravnik in politik. Približno tri desetletja se že udejstvuje v političnem življenju Filipinov. Bil je pokrajinski guverner, narodni poslanec, studiral je politične in socialne vede, bil je upravitelj vladnih ustanov in dober zakonodajalec. V svojem političnem udejstvovanju je imel zelo velik uspeh, tako da je bilo skoro neizogibno, da je postal predsednik.

Že od svoje mladosti je bil Manuel Roxas borec za neodvisnost svoje domovine. Rojen je bil 1. januarja 1892 v majhnem in istoimenem glavnem mestu pokrajine Capiz, na zahodni obali otoka Panay v srednjih Filipinih. Šest mesecev po rojstvu je izgubil očeta, ki je umrl v revoluciji proti Španiji ter ga je mati sama vzgojila v ljubezni do domovine ter mu vcepila globok čut za pravico.

Roxas je obiskoval šole svojega mesta in je bil eden izmed prvih Filipincev, kateremu je bilo dano prisostvovati pouku nekaterih ameriških profesorjev, ki so prišli po letu 1900 na Filipine, da bi tam razširili ameriško kulturo in demokratična načela. Obiskoval je staro srednjo šolo v Manilli, kjer se je posvetil študiju demokratskih doktrin ter si je pridobil simpatije svojih profesorjev.

Ko mu je bilo sedemnajst let, se je vpisal na filozofsko fakulteto filipinskega vseučilišča. Ker je bil v slabih gmotnih razmerah, si je pomagal s tem, da je pripravljal svoje sošolce za izpite. Leta 1913 je diplomiral, vendar je nadaljeval s študijem, in sicer je predvsem študiral jezike — angleščino in španščino. — Nekaj časa je študiral tudi na St. Joseph's College v Hongkongu in poučeval pravo na vseučilišču v Manilli.

Politična kariera

Leta 1918 se je Roxas vrnil v Capiz, da bi se tam posvetil pravnemu poklicu. Prva njegova pravna služba je bilo mesto mestnega svetnika v njegovem rojstnem mestu. Eno leto pozneje, ko mu je bilo 27 let, je pričel svojo politično kariero. Imenovali so ga za pokrajinskega guvernerja v Capizu.

Roxasova bistroumnost je tako prevzela wmrlega predsednika Quezona, katerega je srečal na nekem kongresu guvernerjev, da ga je vzpodbujal, naj prijavi svojo kandidaturo za filipinski parlament. Roxas je poslušal njegov nasvet in leta 1922 — ko je imel komaj trideset let — so ga izvolili v poslansko zbornico, kjer je kmalu postal govornik in kjer je ostal v treh zaporednih obdobjih.

Med leti 1930 in 1940 je Roxas večkrat službeno potoval v Washington zaradi vprašanja svobode svoje domovine. Ko so leta 1935 sklicali kongres, da bi določili ustavo republike, so izvolili Roxasa za delegata. Poznejo so ga izvolili za člana parlamenta nove republike in leta 1938 ga je predsednik Quezon imenoval za finančnega ministra. Čeprav sta bila oba moža zelo različna, ga je Quezon imel za svojega naslednika in je dal veliko na njegovo poštenost, njegovo moralno popolnost in zmožnost.

Leta 1941, malo pred izbruhom vojne na Pacifiku, so Roxasa izvolili za senatorja. Ko se je vojna začela, so Roxasa, ki je bil takrat major filipinske vojske v rezervi, vpoklicali ter je bil imenovan za pribočnika generala MacArthurja in sicer kot podpolkovnik.

Roxas je spremljal generala MacArthurja in predsednika Quezona v Corregidor, ko so Manillo proglasili za odprto mesto. V usodnih dneh Corregidorja mu je uspelo zagotoviti dobave riža in drugih živil iz pokrajine Visayan. Pravijo, da so mu ponudili, naj skupno s Quezonom in Osmeno potuje v Avstralijo in pozneje v Združene države, vendar je ponudbo odklonil in hotel ostati s svojim narodom. Ko se je general Wainwright s svojimi filipinsko-ameriškimi četami predal, je bil Roxas, takrat brigadni general, v kraju Mindanao. Nekaj časa je še nadaljeval s partizansko borbo proti Japoncem, toda končno je bil primoran predati se ter je prebil nekaj mesecev v koncentracijskem taborišču v Mindanao.

Poznaje so Japonci prepeljali Roxasa v Manillo in vsa ostala vojna leta je bil pod posebnim nadzorstvom.

Ko se je japonska zaseba Filipinov bližala koncu, so v propagandnih japonskih oddajah navajali Roxasovo ime kot člana Laurelove lutkovne vlade in predsednika Narodnega sveta za gospodarske predloge. Roxas pa o tej stvari nič ni vedel.

Ko so se vrnile ameriške čete na otoke, se je Roxasu posrečilo priti do ameriških vrst, kjer ga je sprejel general MacArthur in ga uvrstil kot brigadnega generala v ameriško vojsko in imenoval za člana svojega glavnega stana.

Šef obveščevalne službe

Ob koncu vojne so se na Filipinih širile različne govorice o Roxasovi osebi, nekateri so ga dolžili, da je prostovoljno delal z Japonci, drugi pa so vztrajali na tem, da je uspešno prispeval k odporu in podtalni borbi proti sovražniku.

Nesoglasje je razčistil general MacArthur, ki je 6. maja 1946 v Tokiju izjavil, da Roxas ni bil kolaboracionist, da ga pozna že 25 let in da vé, da Roxas — ne le, da je njegovo politično mišljenje odkrito proti-japonsko — temveč se je v bojih za Filipine boril zvesto in junaško. Razen tega je MacArthur pripomnil, da so pustili Roxasa na Filipinih s posebno nalogo, da je organiziral in vodil partizanski pokret in da je po predaji ameriških čet prevzel velike odgovornosti v vodstvu gverilje in organiziral ameriško obveščevalno službo. Končno, je zaključil MacArthur, so v začetku leta 1945, po njegovi vrnitvi v ameriške vrste njegov primer preiskali pred Vojnim svetom, ki ga je popolnoma oprostil.

Po vzpostavitvi republike leta 1945, so Roxasa imenovali za predsednika filipinskega senata ter je to mesto obdržal do svoje izvolitve za predsednika Filipinov.

Meseca maja je šel Roxas z visokim komisarjem Združenih držav za Filipine Paulom McNuttom v Washington, kjer je imel razgovore s predsednikom Trumanom in drugimi člani vlade Združenih držav zaradi važnih vprašanj nove ustave Filipinov ter pogajanja za izdatno finančno pomoč Amerike novi republiki.

Zaradi svojih političnih in finančnih izkušenj, zaradi iskrenega demokratičnega prepričanja in velike energije, bo Roxas lahko močno vplival na obnovo in novo politično življenje Filipinov.

Roxas je katoliške vere ter od leta 1921 oženjen s Trinidad de Leon di San Miguel. Ima hčerko in sina.

Prestolnica Filipinov je Manilla, ki ima okoli 350.000 prebivalcev — predvsem domačinov; veliko je tudi Kitajcev, Američanov, Špancev in Japoncev. Mesto leži na zahodni obali otoka Luzon ob izlivu reke Pasig in je zelo važno pacifiško pristanišče. Reka Pasig deli mesto v dva popolnoma različna dela — staro in novo mesto. Stari del mesta se imenuje Intramuros, ker ga obdaja staro obzidje, ki so ga svoj čas zgradili Španci.

Džingiskan - izumitelj totalne vojne

TA MONGOLSKI NASILNIK JE PRVI VPREGEL VES NAROD V POPOLNO VOJNO GOSPODARSTVO. NAUK IZ PROPASTI TOTALITARISTIČNIH REŽIMOV: STRPNOST, LJUBEZEN, RESNICA, PRAVICA IN POŠTENJE KONČNO ZMAGAJO

Vojno, ki se je končala pred letom dni, smo pogostoma imenovali «totalno» vojno. Ljudje so ponavadi naziranja, da so totalno vojno zamislili kot prvi nemški generali. Zgodovina pa nas uči, da so že davno poprej v zgodovini narodi bojevali srdite vojne, v katerih so uporabljali vsa sredstva, ki so jim bila na razpolago. Najuspešnejši vojskovodja, Džingiskan, je na primer prav tako kot v pretekli vojni Nemci, uporabil v svojih vojnah vse, kar mu je moglo kakor koli služiti za dosego zaželenega uspeha in se ni ustavil pred nikakimi žrtvami, če so se mu zdele potrebne za zmago.

General Douglas MacArthur, slavni ameriški vojskovodja, ki je danes vrhovni poveljnik zasedbenih sil na Japonskem, je govoreč o Džingiskanu izjavil sledeče:

«Če bi izbrisali iz zgodovinskih knjig vse podatke o znamenitih vojnah in vojskovodjih — z izjemo povesti o Džingiskanovih zavojevanjih — bi študentje vojaške umetnosti se vedno razpolagali z neizčrpnim zakladom naukov, kako je treba ustvariti in voditi armade.»

General MacArthur pravi, da se vojak ne more izučiti v svojem poklicu le v praksi. Čeprav se orožja menjajo, vendar osnove vojne znanosti ostajajo vedno iste. Veliki mongolski zavojevalec, ki je živel pred več kot 700 leti, je bil res pravi mojster v vojni umetnosti. Džingiskan je zgradil na svojih bojnih pohodih največje cesarstvo, ki je kdaj koli bilo na zemlji. Od pacifiškega oceana do sredine Evrope je segalo ozemlje, ki si ga je pokoril. Večina tedaj znanega sveta in več nego polovica vseh zemeljskih prebivalcev mu je bilo pokornih. Njegova prestolnica Karakorum v Srednji Mongoliji je postala središče tega orientalskega sveta, ki je grozil uničiti krščanstvo in njegovo kulturo.

Napoleon - Džingiskan

Napoleon je zaključil svojo slavo z vojaskim porazom, Džingiskan pa ni nikdar izgubil bitke. Ko je umrl v poznih letih naravne smrti, se je njegovo cesarstvo še vedno širilo. Cezar in Aleksadner Veliki sta izkoristila v vojnah mnogo izkušenj svojih prednikov, ki so utemeljili nove načine bojevanja — n. pr. rimsko legijo in macedonsko falango. Džingiskan pa je svoj vojni stroj in ustroj ustvaril sam. Ta vojskovodja ni imel na razpolago bogvè kako velikih armad — videti je, da število njegovih vojakov nikdar ni presegalo 200 tisoč. Njegovi sovražniki, ki so mu stali nasproti v bitkah, so bili po navadi mnogo številnejši.

Džingiskan je zavojeval najprej Kitajsko, nato mohamedanske dežele na Srednjem Vzhodu, nato severno Indijo, končno Rusijo in države na evropskem vzhodu.

Kako si lahko razlagamo njegove neverjetne uspehe? Džingiskan je bil mož železne volje, jeklene odločnosti, neukrotljive energije in brezobzirnosti, podobno kot marsikateri tiran poprej in pozneje v zgodovini. Zdrav kot dren in bistrega duha, je imel Džingiskan še druge lastnosti, ki so igrale važno vlogo pri njegovih uspesnih vojnah. Njegovi nasprotniki, ki opisujejo njegovo zvitost in brezmejno fantazijo, so nam zapustili dokaj zapiskov o tem.

Džingiskan se ni brigal mnogo za tradicijo — vprašanja je reševal na popolnoma nov in brezobziren način. Vse znane vojne metode, izkušnje, uporabo raznih orožij, je združil v novo vojaško umetnost. Prvi je bil, ki je mobiliziral svoj narod v popolnosti za boj na fronti, ali doma za delo pri preskrbi armade. Njegovi vojaki, surovi vztrajni Mongoli, so bili najboljši vojaški material, ki si ga je mogoče zamisliti. Opremil jih je na enoten način po dolgem premisleku z lahkim, trdnim in učinkovitim orožjem. Skrbel je za to, da so bili na pohodih dobro oskrbovani.

Mongolska peta kolona

Njegove vojne so bile skrbno pripravljene. Do potankosti je s svojimi generali izdelal načrte že vnaprej. Po navadi je zavojeval dežele, ki si jih je izbral za žrtve na pol že s spretno propagando, še preden se je vojna sploh začela. V uporabi besed, kot orožja ni doslej še nikdo nadkrilil tega barbara, ki ni znal niti brati ne pisati.

Karavanski trgovci so bili njegova peta kolona. Ti so mu pomagali najemati agente in vohune v deželah, ki jih je nameraval napasti. Skrbno je preučeval zemljepis, ljudstva in politiko tujih dežel. Spretno je znal izgravati posamezne politične stranke med seboj in uporabljati v svoje namene pokvarjene posameznike.

Njegovi vohuni v neki islamski deželi so mu nekoč sporočili, da je sultanova mati ljubosumna na uspehe svojega sina, mladega sultana. Džingiskan je pustil napisati visoki gospej pismo, v katerem se ji zahvaljuje za ponudeno mu vojaško pomoč, čeprav sultanica nikdar ni ponudila česa podobnega. Poskrbel je, za to, da je to pismo padlo v roke mlademu sultanu in ko se je Džingiskanova vojska približevala sultanovi deželi, je že divjala v prestolnici državljanska vojna.

Džingiskan je imel tudi svoje Quislinge v mnogih deželah. Podkupoval je nepoštene politike in povzročal politične krize v tujih državah.

Ko se je pripravljal za napad na Kitajsko, so mu njegovi vohuni sporočili, da kitajski vojni minister zlorablja poverjena mu denarna sredstva. Džingiskam je poskrbel, da se je to v deželi razvedelo in ko je začel korakati s svojo armado na Kitajsko, je v deželi vprav tedaj izbruhnila vladna kriza.

Zvita propaganda

Džingiskan se je posluževal propagande tudi kot sredstva za zastraševanje. Pred seboj je pustil širiti strahovite govorice o mongolski moči in grozovitosti in tako že vnaprej izpodkopal moralo nasprotnika. Še danes imenujemo podobne alarmantne govorice — tatarske vesti. Džingiskanove Mongole imenujemo namreč pogosto ma tudi Tatare.

Doma je prav tako s spretno propagando vzpodbujal svoj narod k večjim naporom. Pripovedoval je Mongolom, da so višja rasa, boljši od katerega koli drugega naroda. Poveličeval je vojaški poklic in skrbel je za to, da se je ljudem doma zdelo popolnoma naravno, da morajo trdo delati in trpeti za to, da vojaki lahko vztrajajo na bojiščih.

Svojim podanikom je strogo prepovedal družiti se s tujci. Le posebno izbrane in zanesljive pristase je pošiljal na diplomatske misije v tujino. Kadar je s svojo vojsko zavzel kako tuje mesto, je pustil vojakom pleniti in počenjati, kar se jim je zljubilo. Takoj, ko so mesto opustošili in požgali, pa jih je podvrgel spet najtrožji disciplini in naporom, da ne bi prišli na pregresne misli ob pogledu na bogastvo tujih dežel in udobno življenje prebivalcev v pokrajinah, ki jih je poprej opisoval kot zaostale in njih prebivalce za manjvredne.

Danes so Mongoli spet maloštevilen nomadski narod. Karakorum je napol zasul puščavski pesek. Uspehi in zladela Džingiskana pa živijo dalje in zgodovina uči moderne vojake iz njegovih del bistvenih in osnovnih pravil vojskovanja.

General Mac Arthur priporoča svojim častnikom in vojakom, naj se pobliže seznanijo z zgodovino mongolskih vojn. Opominja jih, naj preučujejo vojaška dela in metode največjega zavojevalca sveta, vendar jih opozarja, naj se ob istem času zavedajo, da grozodejstva, pobijanja, barbarstvo in brezobzirnost mongolskih vojska, niso bili in so danes še manj potrebni spremljevalci vojne.

Nemci so se učili...

Tudi drugod so čitali zgodovino Džingiskana. Da omenimo tu le Nemce, ki so izdali pred to vojno 5 debelih knjig o mongolskih vojnah. Kot vidimo, niso znali ločiti barbarstva in grozodejstev od vojaške umetnosti. Vidimo pa danes, da so se od Džingiskana marsikaj naučili. Poleg njihovih uspehov so nas pogostoma tudi njihove nasil-

(Nadaljevanje na 4. strani)

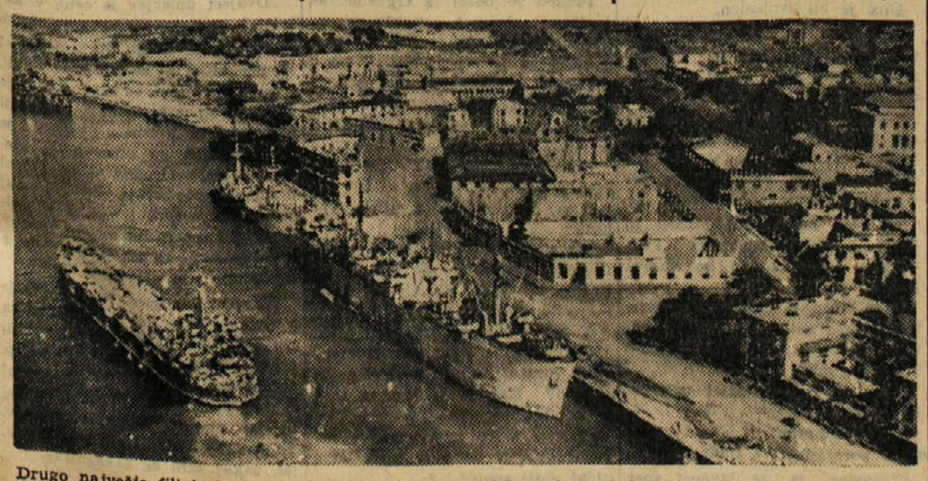

Drugo največje filipinsko mesto je Cebu, ki leži na istoimenskem otoku. Mesto ima lepo pristanišče, ki je v sedanji vojni bilo silno pomembno.

Alaska ima bodočnost

GOSPODARSKE MOŽNOSTI SO PRECEJŠNJE: LOV, LES, PREMOG, PETROLEJ IN NOVE INDUSTRIJE

Alaska, ki leži na skrajnem severozahodnem delu ameriškega kontinenta med 55. in 70. vzporednikom, ima približno petkrat večjo površino kot Italija. Ta zemlja je tako v preteklosti, kot tudi še danes, predstavljala celo kopico upov in obljub gospodarskega in socialnega značaja in to ne samo za domače prebivalstvo, ampak tudi za vse tiste, ki so iz želje po novih dogodivščinah ali po novem poklicu prišli semkaj z namenom, da se tod stalno ali le začasno naselijo. Temu ozemlju daje osnovno oznako silno velika podnebna razlika med severno obalo, ki jo obliva Ledeno morje in južno obalo, ki sega že v pacifiško področje. Za severne pokrajine je značilno popolnoma polarno podnebje, medtem ko imajo južne milo in vlažno oceansko klimo.

Preko južnih pokrajin se vleče gorska veriga, ki doseže svoj vršek z Mac Kinleyem, ki je poleg tega tudi najvišji vrh vse Severne Amerike. To gorsko verigo pokrivajo bujni gozdovi, ki jih primerjajo s skandinavskimi gozdovi. Južne pokrajine loči od severnih reka Yukon; v nasprotju z južnimi, ki imajo visoke gore, pokriva severne pokrajine ne previsoko pogorje z močvirnimi tundrami, ki so tako značilne za subpolarne pokrajine.

Združene države so leta 1867 Alasko kupile od Rusije za znesek sedem milijonov in 200.000 dolarjev. Spočetka so to ozemlje imenovali distrikt, kar pomeni področje brez politične organizacije; šele kesneje — 24. avgusta 1912 — je kongres odobril zakon, s katerim so to ozemlje povzdignili v pokrajino — teritorij. Beseda «Alaska» pomeni v narečju tamošnjih Indijancev «veliko zemljo» in tudi mnogi Američani že dalj časa imenujejo to ozemlje «49. državo».

Dolgotrajno razdobje pokrajinskega upravljanja jo je že pred časom dovedlo do tega, da so ji dali nekakšno državno ustavo. Trenotno jo upravlja zakonodajna zbornica, ki jo sestavlja 8 na štiri leta voljenih senatorjev in 16 na dve leti voljenih poslancev, medtem ko si je kongres pridržal pravico zakonodaje v nekaterih posebnih vprašanjih. Imajo tudi guvernerja, ki ga na vsaka 4 leta imenuje predsednik Združenih držav in svojega delegata v kongresu Združenih držav, ki opravlja te posle vedno samo dve leti ter nima glasovalne pravice.

Alaska ima 72.524 prebivalcev, od katerih je po ljudskem štetju iz 1939 leta 39.170 belcev, ki so večinoma domačini; ostali so pa domači prebivalci aleutske, eskimske in indijanske rase. Prebivalstvo živi v prvi vrsti v majhnih mestnih središčih, ki so zrastla na važnih trgovskih križiščih in industrijskih nahajališčih.

Lov, industrija, poljedelstvo

Prirodno bogastvo te zemlje je zelo raznoliko in skoraj neprecenljivo. Trenotni najvažnejši vir bogastva, od katerega živi največji del prebivalstva, je lov na losose, ki se je med zadnjo vojno še posebno razvil. Vendar ima poleg ribolova silno velike možnosti razvoj postranskih ribarskih industrij; ministrstvo zunanjih zadev Združenih držav trenotno preučuje možnosti, kako bi bilo mogoče zadevne industrije razviti do kar najvišje stopnje. Drugi najvažnejši vir bogastva vidijo v predelovanju kožuhovine, ki jo pridobivajo ne samo z visoko razvitim lovom, ampak tudi z gojenjem najrazličnejših vrst živali. Kljub temu, da je število ljudi, ki se bavijo skoraj izključno z lovom, zelo veliko, vendar opažajo, da se vedno več ljudi bavi z gojenjem divjačine, ki ima dragocene kožuhe. To delo prinaša ob sorazmerno majhnem trudu toliko dohodkov in koristi, da bo ta industrija verjetno dosegla še nesluten razvoj.

Tudi na rudninah je zemlja zelo bogata. Njihova porazdelitev je povzročila nastanek raznih industrij, ki so pa morale na svoji razvojni poti prebresti mnogo težav. Odkar so odkrili nahajališča zlata, ki so v te kraje privabila tako veliko število ljudi, kot ga niso še nikoli nikjer zaznamovali, rudniki niso dosegli tistega industrijskega razvoja, kot so ga predvidevali. Trenotno najbolj uspevajo zlati rudniki, v katerih opravljajo vse delo skoraj izključno z mehanskimi pripomočki, dalje rudniki platine, bakra, železa, antimona in kositra. Bogata so tudi nahajališča premoga; toda ker so rudniki preveč oddaljeni drug od drugega in od prometnih središč, se njihovo izrabljanje skoraj ne izplača. Trenotno se o teku velika raziskovanja o petrolejskih ležiščih.

Krajevne oblasti z veliko skrbnostjo preučujejo možnost naselitve velikih ljudskih množic na Alaski, kar je v zvezi predvsem s vprašanjem vojnih demobilizirancev. Posebno preučujejo možnosti razvoja poljedelstva, ki obeta, da bo zaradi posebnih podnebnih in zemeljskih okoliščin zelo uspešno napredovalo. Na področju oceanskega podnebja uspevajo različne vrste žitaric, krompir in živinska krma. Severne predele bodo mogli izrabiti za pašnike, ki bodo v znatni meri prispevali k zadostni preskrbi z volno in mesom za prebivalstvo industrijskih predelov. V predelih, ki jih pokriva tundra in kjer ni skoraj nobenega drevja, upajo, da bodo mogli poviti rejo severnih jelenov. Krajevne oblasti so ameriške zamisli o ustanovitvi velikih stalnih kolonij sprejele s precejšnjimi dvomi in pomisleki. Pri vsem tem pa je prebivalstvo zelo redko naseljeno in ni v nikakem sorazmerju z veliko površino te dežele. Ni izključeno, da ga v mejah možnosti in ob porastu industrijske dejavnosti ne bi mogli znatno povečati.

Slaba prometna sredstva

Veliko oviro za porast mehanične civilizacije predstavlja tudi zemljepisni položaj Alaske; ta pokrajina je namreč popolnoma odrezana od Združenih držav in ni niti ene železniške proge, ki bi obe neposredno vezala. Res je, da je precej krajevnih železnic, toda ker živi prebivalstvo skoraj izključno ob obalah, železnice nimajo možnosti velikega razvoja in večji del prometa, zlasti kar zadeva industrijske proizvode, poteka po morju ali celo tudi po zraku. Pri vsem tem je važno, da ima Alaska vse pogoje, ki so potrebni za transportne trgovske poti med Združenimi državami in Sibirijo ter s Severno Evropo sploh. Na Alaski so uvedli veliko število zračnih prog, zlasti zaradi velikih del, ki so jih Združene države opravile med zadnjo vojno. Važna prometna žila bo tudi vojaška cesta od Juneauja do Sibirije.

Američani so se pričeli seliti na Alasko predvsem leta 1938 in so ustanovili naseljeno središče s približno 5.000 prebivalci, ki so mu dali ime Matanuska (po istoimenski dolini). Namen te emigracije je bil vse prej kot samo poizkusni: naseljeno središče ima na razpolago 2.400 ha obdelane zemlje in je izvrstno preskrbljeno s šolami, bolnišnicami, delavnicami, hoteli in restavracijami. Na tem ozemlju so uredili vzorna kmetijska posestva, ki so jih povezali z dobrimi cestami; v delu so pa že tudi električni daljnovodi, ki bodo te kraje oskrbeli z zadostnimi količinami električne sile in s telefonskim omrežjem. Optimisti predvidevajo, da bo ta mlada in še neizčrpana dežela v kratkem mogla postati središče silnega poljedelskega in industrijskega razvoja in vir blaginje, ki bo osrečil mnogo tisoč ljudi, ki bodo tod našli kruh, mir in nov dom.

NOVI FUNDLAND BO POSTAL DOMINION

Pred nedavnim so bile na Novem Fundlandu volitve v narodno predstavništvo, ki bo imelo nalogo predložiti britanski vladi predloge za možne oblike bodoče vlade, katero bo moralo prebivalstvo potrditi z referendumom. Med predlogi ni samo vrnitev v položaj dominiona s finančnim bremenom, ki ga ta položaj prinaša s seboj, temveč tudi druge vrste zveza z Veliko Britanijo, Kanado ali Združenimi državami.

Angleži so se na Novem Fundlandu naselili v XVII. stoletju; leta 1907 pa je otok postal dominion. Ker dežela izvaža 3/4 svojih proizvodov in uvaža odgovarjajoče količino blaga, jo je gospodarska kriza leta 1930 zelo prizadela. Finančni položaj Novega Fundlanda se je poslabšal, uvesti je bilo treba podporne ukrepe in javna dela, toda istočasno na svetovnem trgu ni bilo mogoče dobiti nikakega posojila. Leta 1934 se je Novi Fundland z enodušnim glasovanjem obeh zakonodajnih ustanov odpovedal avtonomni upravi in vlado zaupal komisiji, ki jo je imenovala britanska krona. Začasno so ukinili ustavo in vso oblast je prevzela komisija, ki je bila odgovorna britanskemu parlamentu. Komisijo so tvorili guverner kot predsednik, trije člani, ki jih je imenovala britanska vlada in trije od prebivalstva izbrani zastopniki.

Komisija je razvila uspešno delo. Zmanjšala je obrestno mero na narodni dolg na 3 odstotke, medtem ko je Združeno kraljestvo dalo jamstvo za glavnico in obresti. Britanska vlada je krila letni primanjkljaj in na ta način so važne posle dvignili vsaj na raven, na kateri so bili pred gospodarsko krizo. Izvedla je odločen zdravstveni načrt in uvedla načrt za nadzorstvo nad ribolovom, ki je prispeval k izločitvi nelojalne konkurence. Končno so s pomočjo mestnih svetov osnovali krajevno vlado. Do izbruha vojne je Velika Britanija v pomoč Novemu Fundlandu nakazala ali posodila 16 milijonov dolarjev, katere so pozneje imeli za darilo.

Vojna je v to deželo prinesla nov procvit. Postala je predstraža za obrambo Severne Amerike. Združene države in Kanada so na njej dobile v koncesijo oporišča in 22.000 prebivalcev dežele je dobilo zaposlitev pri obrambnih delih. Novi Fundland je skupaj z Labradorjem postal važno letalsko križišče. V zalivu Goose na Labradorju so zgradili eno izmed največjih in najvažnejših letalskih oporišč za dolge proge, katerega graditev je stala 5 milijonov šterlingov. Nadaljnja oporišča so zgradili v Ganderju, Torbayu, Gleneaglesu in Botwoodu. Med vojno je Novi Fundland podaril Britaniji 500 tisoč dolarjev, brez obresti pa ji je posodil 12 milijonov dolarjev. Preračun Novega Fundlanda je danes znatno aktiven; presežek bodo uporabili za stroške obnove.

Kot posledica tega so prebivalci Novega Fundlanda predložili prošnjo, naj bi na otoku izvedli ljudsko posvetovanje za vzpostavitev predstavniške vlade. Novi Fundland je obiskalo leta 1943 britansko preiskovalno parlamentarno odposlanstvo. Ob vrnitvi je državni podtajnik za dominione naznanil, da bodo takoj po koncu vojne izvedli glasovanje o zaželeni obliki vlade. Pri tem bodo upoštevali trenotne finančne in gospodarske pogoje. Narodno predstavništvo, ki so ga izvolili na splošnih volitvah, katerim je sledil referendum, bo natančno opredelilo to voljo.

Medtem se obnovitvena dela v deželi nadaljujejo z največjo možno naglico. Britanska vlada je sestavila poročilo o gospodarskem in finančnem položaju, v katerem je preučila prejemke in izdatke zadnjih 12 let, ocenila izdatke za javna in socialna dela, pregledala trgovsko delavnost in prikazala dosedanjo politiko z njenimi finančnimi posledicami. To poročilo bodo predložili narodnemu predstavništvu v pregled skupaj z napotilom glede ustavnih oblik in postopka.

Trygve Lie

(Nadaljevanje z 2. strani)

sko bombo na svetu, razletel na kose v strašni eksploziji.

Med vso vojno je bil vedno dobro poučen o dogodkih. Vzdrževal je tesne stike z narodom v zasedeni Norveški, a vedno ga je težilo dejstvo, da je živel v svobodi in primernem udobju v Londonu in ne v rodni deželi. Lie se v tujini ni trudil v prid norveškega naroda zato, da bi si zagotovil domači politični prestiž, kakor so v tem času ravnali marsikateri evropski begunci v Londonu.

Novi tajnik ZN nima rad manevriranja poklicnih diplomatov. Ti delajo proti svoji naravi in čutu poštenosti. Pové, kar misli in vztraja na tem, kar je rekel.

Potrebujem 100 milijonov

Pozno v oktobru 1944, ko sta se Lie in njegova vlada pripravljala za vrnitev v Oslo, je poletel zunanji minister v Stockholm na vrsto konferenco s švedskimi vladnimi uradniki. Ena izmed njegovih glavnih nalog je bila, da bi dobil posojilo od Švedske. Stopil je v urad nekega visokega uradnika švedskega parlamenta. Kakor vedno, ni mogel razumeti, zakaj naj bi uporabil običajno diplomatsko tehniko tipanja.

«Potrebujem sto milijonov kron», je rekel. «Nočem jih kot posojilo, ker jih ne boste dobili nazaj. Toda jaz jih potrebujem. In vi mi jih boste dali.»

Švedski uradnik je bil presenečen.

«Norveška», je nadaljeval, «se je bojevala v tej peletni vojni — tako v interesu Švedske, kakor v interesu drugih. Teh sto milijonov kron naj bo prispevek Švedske k našim vojnim naporom.»

Lie je dobil denar.

Ko je opravil svoj posel v Stockholmu, je poletel v Moskvo, da bi se malo razgledal in sestal s sovjetskimi uradniki na njihovi zemlji. Za časa njegovega obiska v Moskvi se je pripetil dogodek, ki ga njegovi prijatelji radi omenjajo z namenom, da prikažejo njegovo hitro razumevanje poslov. Dogodilo se je to med razgovorom, ki ga je imel s sovjetskim zunanjim ministrom Molotovom. Pretresala sta povojne načrte, vključujoč zadevo o norveških vojnih zločincih in izdajalcih.

Gledé na razgovor se je Molotov nasmehnil Lieju in dejal:

«Zaneslivo morate iztrebiti vse izdajalce. Ne smete biti popustljivi. Koga mislite prijeti?»

Lie je izvlekel listo kvislingov, izdajalcev in vojnih zločincev. In skoraj po daljšem premisleku dodal: «In Knut Hamsun».

Knut Hamsun je eden izmed največjih norveških pisateljev ter je dobil leta 1920 Nobelovo nagrado za književnost. Njegova dela so pred vojno mnogo čitali v Sovjetski zvezi.

«Oh, ne», je nasprotoval Molotov. «Hamsunu ne smete storiti ničesar. Je izreden umetnik.»

Lie je soglašal s tem, da je Hamsun velik pisatelj in velik Norvežan, toda med vojno je bil naklonjen nacistom ter bil aktiven podpornik nemških zasedbenih oblasti na Norveškem.

«Vi bi morali biti bolj tolerantni», je rekel Molotov. «Tudi v Sovjetski zvezi imamo umetnike, katere smo svojčas imeli za izdajalce, toda večina izmed njih je zdaj prostovoljno delovala in smo jih sprejeli v našo državo. Hamsun je velik pisatelj.»

Lie je takoj izrabil priliko za grajanje svojega gostitelja. «Gospod Molotov», je rekel, «ne bodite vi tako popustljivi.»

Džingiskan

(Nadaljevanje s 3. strani)

ne metode spominjale na enega izmed največjih trinogov vseh časov.

Džingiskanovo cesarstvo se je še nekaj časa po njegovi smrti obdržalo, potem pa je začelo propadati.

Ali je propadlo zato, ker je bilo zgrajeno na pesku, ali zato, ker so narodi komaj čakali, kdaj se bodo otresli nasilne mongolske vlade — o tem danes ne moremo zanesljivo soditi. Vsekakor je pri razpadanju ogromnega mongolskega cesarstva igrala veliko vlogo nepriljubljenost novih gospodarjev in njihovih brutalnih metod. Mongolska soldateska je pač vladala tujim narodom tako, kot je bila tega vajena doma.

Nehotè se nam vsiljuje podobnost vseh takih nasilnih režimov. Da omenimo samo Nemce, ki so s svojimi nasilnimi metodami dosegli vprav nasprotno, kar so hoteli. Čim bolj so preganjali Poljake, Francoze, Jugoslovane itd., tem več zagrizenih nasprotnikov so si ustvarili. Nasprotnikov, ki so brez prestanka z orožjem ali s pomočjo sabotažnih dejanj izpodkopavali temelje nemškemu gospodstvu.

Kratko življenje nasilnikov

V zgodovini vsekakor vidimo, da so nasilni in surovi režimi držali le razmeroma kratek čas. Že preganjanje prvih kristjanov je pokazalo, kako nevarno je ustvarjati mučenike. Res včasi preteče mnogo let, včasi tudi desetletij, preden se zločini, preganjanja in zatiranja masčujejo, vendar se prej ali slej le maščujejo. Čuditi se je treba le ljudem, ki so preganjanje in mučeništvo izkusili na svoji koži, pa vendar ne ravnajo, ko pridejo na oblast, nič drugače, kot njihovi prejšnji zatiralci. Pričakovali bi lahko, da vedo iz svoje izkusnje, da zatiranje po navadi ne rodi pričakovanih uspehov.

Vzemimo na primer le Nemce: koliko so po prejšnji svetovni vojni vpili, kako so zapostavljeni! Kako glasno so zahtevali enakopravnost in svobodo! Morda se jim je tu pa tam res godila krivica. Toda ko so prišli nacionalsocialisti — ki so najbolj kričali po svobodi — na oblast, so začeli takoj besno preganjati svoje politične nasprotnike doma in drugod. No, to njihovo obnašanje se jim je temeljito maščevalo. Njihovi voditelji in njihov «nezmotljivi» socialni in gospodarski nauk, so danes le še v opomin človeštvu, naj ne zaupa nasilnim načinom vladanja.

Na drugi strani pa opažamo, da so male in velike države in imperiji, katerih vladni ustroji so temeljili na strpnosti in katerih voditelji so se poslu̇ževali človeških metod pri svojem vladanju, preživeli stoletja.

Ali morda ni upravičeno naše upanje, da je žalosten konec napadalnih in nasilnih držav osišča pokazal človestvu pravo pot?

Nasilje, sovraštvo in laž imajo kratke noge. Na dolgo roko se je še vedno izkazalo, da so strpnost, ljubezen ter resnica, pravica in poštenje tiste sile, ki končno zmagajo.

ZANIMIVOSTI

Ali jima zavidate?

Ko je Martin Levy (na levi) prišel na sodišče v Los Angelesu, da bi vložil pritožbo zaredi preživnine, ki jo je moral plačevati svoji ženi, je privedel s seboj krepko pričo — «suhega» Vickama. Levy, ki tehta okoli 290 kg, je po poklicu rokoborec. Na sodišču je prigovarjal, da njegova 54 kg težka žena ni bila pravilno ločena od prejšnjega mača. «Suhi» Vickam, ki tehta 345 kg, je podprl rokoborčevo zgodbo.

PREKOMORNIKI BODOČNOSTI

ORJAŠKI PARNIKI, KI BODO LAHKO V TREH DNEH PREPLULI ATLANTIK: 5500 KABIN, 10.000 POTNIKOV

V Ameriki so začeli uresničevati načrt, katerega je med vojno izdelal Paul Chapman. To so novi orjaški parniki, ki bodo lahko v treh dneh prepluli Atlantik. Načrt takšnega parnika nam kaže, po kateri poti hočejo iti. Predvsem so izpustili velike dvorane in plesišča v visini treh nadstropij. Predvidenih je 4500 kabin za po dve osebi in 1000 kabin za po eno osebo. V celem bo ladja lahko sprejela okoli 10.000 potnikov. Kabine so zelo majhne, v enem kotu imajo prho, a nad vsako posteljo telefon.

Najbolj čudovita je zunanjost takšnega parnika. Videti je bolj matična ladja za letala kakor pa potniški parnik. Iznad palube, na kateri je spravljenih na stotine rešilnih čolnov z motorjem in oddajno postajo, je se ena paluba. Ta je popolnoma ravna brez vsakršnih nastavkov (kakor jamborov in zračnih cevi), tako da letala lahko tudi med plovbo pristajajo. Oba velika dimnika bodo lahko po potrebi odstranili. Hitrost ladje je predvidena na 36 do 38 morskih milj na uro. Dolžina ladje znaša 380 metrov. V vsaki kabini bo t. zv. Pugnet-ventil, ki bo v primeru požara napolnil prostor z vodo. Na tretji palubi bo pošta, tiskarna za časopise, telefonski in radiotelegrafski urad ter policija.

Veliko prostora zavzemata strojnica in kuhinja. Kuhali bodo za 12.000 oseb. Kuhalniki na električni tok bodo 40 metrov dolgi. Iz tega prostora bodo avtomatsko stregli potnikom v ljudske restavracije. To je prvič, da so poizkusili napraviti ceno potnih stroskov brez prehrane. Sam prevoz bi stal 1000 predvojnih dinarjev. Vsem potnikom je dovoljeno jesti v teh ogromnih restavracijah, ki so avtomatske. Poleg same kuhinje bodo pomožni kuhinjski prostori. Na raznih kuhalnikih na električni tok se bo lahko istočasno peklo 800 kokoši, 200 prašičev, 400 gosi in 80 jagnjet. Vse to bo moralo opravljati čim manj pomožnega osebja. Posoda bo iz električnih avtomatičnih umivalnic avtomatsko šla na police, kjer se bo sušila. Ena sama posoda za pečenje bo napravila istočasno 4000 beefstekov. Naprava za lupljenje krompirja bo olupila v eni uri 4000 kg krompirja. Po jedi bodo ogromni stroji oprali posodo. Računajo z uporabo 100.000 krožnikov. Postavili bodo stroje za izdelovanje ledu, a na dan bodo napravili 200.000 obrokov sladoleda. Stroji za kavo bodo na dan dajali 5000 litrov kave.

V sredini te gigantske ladje bodo namešceni stroji, kakršnih še do danes nihče ni gradil. To so turboelektrični pogonski stroji, ki bodo razvijali 240.000 konjskih sil, torej 80.000 konjskih sil več, kakor pa jih je dajala «Normandie». Vsak izmed teh velikih motorjev bo prisilil ogromna železna vretena s krilatimi vijaki, da napravijo 240 obratov na minuto.

Torej bo obisk za časa dopusta v Ameriko sedaj tudi za «malega človeka» dosegljiv.

Varnostni ukrepi pariške policije

Visoki častniki pariške policije delajo pozno v noč, da bi zagotovili varnost 21 delegacijam na evropski mirovni konferenci, ki se je pričela v ponedeljek 29. julija ob 16. uri v senatni dvorani «Quartier Latin» Luksemburške palače. Posebno delavna je bila policija takrat, ko so prispeli v Pariz vodje posammeznih delegacij. Okoli Luksemburške palače so razmestili velik zbor policistov, ki so oboroženi in v paradnih uniformah.

Vsakega izmed štirih zunanjih ministrov, kakor tudi vodje delegacij, spremi v palačo, kadar gredo na konferenco, policija na motorjih. Vsako delegacijo sprejmejo policijski častniki v paradnih uniformah. Po cestah so razporedili može v paradnih uniformah in policijske agente, kateri so na razpolago delegatom na poti v Luksemburško palačo ali na poti domov. V vsakem hotelu, kjer stanujejo delegati, straži troje ali pet policistov v paradnih uniformah.

Policisti, ki stražijo v Luksemburški palači dovolijo vstop samo tistim, ki se izkažejo s posebno vstopnico za konferenco. Na izkaznicah je naslikan globus, preko katerega leti bel mirovni golob.

GOSPODARSTVO

V Združenih državah so začeli kampanjo proti inflaciji. Predsednik Truman je pozval vsa ministrstva, naj zmanjšajo stroške. V svojem pozivu je rekel, da sedanji inflacijski položaj zahteva, da storijo vse, kar je v njihovi moči, da zmanjšajo inflacijski pritisk, ker je zmanjšanje državnih stroškov najučinkovitejši način za preprečenje inflacije in da je treba izvesti zamnjšanje stroškov na vseh področjih.

Ameriške zasedbene oblasti v Nemčiji so javile, da poizkušajo Združene države ustanoviti osrednjo upravo za gospodarsko poenotenje Nemčije, ker bi sicer prišlo do popolnega gospodarskega propada Nemčije, ki bi imel za ves svet strahovite posledice.

Dne 30. julija so medzavezniški komisiji v Berlinu javili združitev britanskega in ameriškega področja Nemčije na gospodarskem torišču. Višji častnik britanske vojaške uprave je izjavil, da bodo po združitvi ustanovili enoten organizem za industrijo, finance in trgovino ter verjetno podobne organizacije za poljedelstvo in prehrano. Želijo, da bi te organizacije vodili nemski državljani, in sicer pod nadzorstvom mešane angloameriške komisije. Britanski častnik je izrazil mnenje, da bo organizacija lahko začela z delom v nekaj tednih. Gospodarska združitev ne bo ovirala trgovine med posameznima področjema, temveč bo vsakemu nudila večje trgovinske možnosti.

V Londonu so se sestali strokovnjaki Združenih narodov, da bodo preučili nove ukrepe za pospešitev obnove v Evropi, ki naj bi jo izvedli s povečanim mednarodnim sodelovanjem. Strokovnjaki tvorijo podkomisijo, ki bo zasedala približno teden dni, nato pa se bo razdelila v ločena odposlanstva, ki bodo obiskala razne evropske države, da bi preučila tamkajšne razmere. Potem se bo podkomisija ponovno sestala in izdelala poročilo, katerega bo predložila gospodarskemu in socialnemu svetu. Po novejših vesteh bodo sestavili dve odposlanstvi, izmed katerih bo prvo obiskalo Francijo, Belgijo, Nizozemsko, Norvesko in Dansko, drugo pa Poljsko, Češkoslovaško, Jugoslavijo, Sovjetsko zvezo, Grčijo in Belo Rusijo.

T R S T

IZREDNO POROTNO SODIŠČE

Zanchi obsojen na 8 let zapora

Javni tožilec predlagal 12 let

Izredno porotno sodišče je včeraj obsodilo Ferruccia Zanchija na 8 let zapora zaradi sodelovanja z nemškim napadalcem. Na pred včerajšnji razpravi so zaslišali obtoženca in razne obtežilne priče. Včeraj pa sta govorila javni tožilec in zagovornik odvetnik Vincenzo Bologna. Sodišče je izreklo razsodbo po več kot enournem posvetovanju.

Javni tožilec odvetnik Ferluga je dejal, da se je med razpravo pokazala popolna krivda sodelovanja in pripadnost obtoženca soražnemu oboroženemu oddelku. Glede na usmrtitev Karla Hrvatina, Marijana Benčiča, Bruna Baisa in Vincenca Kocjančiča, je odvetnik Ferluga dejal, da misli, da obtoženec tega ni kriv ter je zahteval, da oprostijo obtoženca zaradi prvih dveh usmrtitev, ker ni zakrivil dejanja, za ostali dve usmrtitvi pa zaradi pomanjkanja dokazov, ker ni dokončnih dokazov proti obtožencu. Tudi glede obtožbe, da je omogočil gospe Perossi splav, je javni tožilec zahteval, da ga oprostijo.

Ostale obtožbe se nanašajo na sodelovanje s sovražnikom, nekatere zaplembe in požig Bastianijeve hiše; za obtožbe je javni tožilec zahteval 12 let zapora in predlagal, da sodišče podeli obtožencu olajšave glede na mladoletnost in njegove družinske dolžnosti.

Nato je govoril v obrambo obtoženca odvetnik Bologna.

Priznal je sodelovanje, a je zaključil svoj govor z zahtevo, da priznajo obtožencu poleg drugih olajšav tudi tisto, ki jo predvideva člen 62 št. 6 kazenskega zakonika.

Sodišče je po več kot enournem posvetovanju obsodilo Ferruccia Zanchia na 8 let zapora. Predsednik Nachich; javni tožilec Ferluga; ljudski sodniki. Wieser, Košuta, Janovič in Gerlanc.

NOVE ODREDBE ZVU glede pristojbin pri pogodbah in pri borznih poslih

S pravkar objavljeno odredbo ki je stopila v veljavo 2. avgusta, je Zavezniška vojaška uprava izdala nova pravila glede pristojbin pri borznih pogodbah, pri poslih z delnicami in vrednostnimi papirji, kot tudi pri predujmih in posojilih ki jamčijo zanje hranilnica «Cassa di Risparmio». Med drugim so odpravili plačilo na prenos delnic.

POGREB POLICIJSKEGA AGENTA

Včeraj je bil pogreb agenta policije Julijske krajine Ermana Broscha, ki je umrl v bolnišnici zaradi nastalih komplikacij pri ranah, ki jih je dobil pred približno dvema tednoma; čistil je motor svojega avtomobila, ki se je vžgal. Ob tej priliki je Brosch dobil opekline na raznih delih telesa.

SEJA OBČINSKEGA SVETA

Gradnja hiš pri sv. Soboti

V nekaj dneh bo dražba del za krožno cesto

Najbolj značilni del včerajšnje seje občinskega sveta je bilo sporočilo inž. Fortija, predsednika občinske komisije za javna dela, ki je javil, da so včeraj začeli z deli za gradnjo bloka hiš pri sv. Soboti, medtem ko bodo danes uradno predali stavbišče v delo tvrdtki Zelco in Lucatelli. Inž. Forti je dejal poleg tega, da bo gradnje hiš stala 162 milijonov lir namesto 185 milijonov, kot je bilo prvotno predvideno.

V nekaj dneh bodo — po odoritvi zadevnega načrta s strani ZVU — dražili dela za gradnjo krožne ceste na odseku, ki gre od ulice Commerciale do ulice Fabio Severo.

Med sejo so poleg tega razpravljali in odobrili zahtevo s strani poveljstva policije Julijske krajine za dovolitev brezplačne uporabe občinske zemlje za ureditev drevesnice.

Občinski svet je nato imenoval komisijo za ustanovitev skupne menze, pri slučajnostih pa je svetnik Visintin predložil protestno spomenico, proti rekviziciji poslopij v ulici Beccaria, ki jo je svet odobril.

ODVAŽANJE TELEFONSKEGA MATERIALA

Na torkovi tiskovni konferenci pri polkovniku Alfredu C. Bowmanu je neki časnikar vprašal, kakšno je zadržanje Zavezniške vojaške uprave glede pošiljk «velikih količin materiala s področja s strani «Telve» (Beneška telefonska delniška družba) zaradi politične odločitve tega področja.»

«Precej dvomljivo je, da so dejstva taka kot je bilo rečeno — je odgovoril polkovnik Bowman. — Prepričan sem, da bi častniki Zavezniške vojaške uprave, ki so odgovorni za zadevo, poročali o teh dejstvih z veliko zaskrbljenostjo ko so že poročali o podobnih gibanjih v in izven področja.

«V primeru, da ta vest odgovarja resnici in da odstranjeni material spada k stalni opremi, potem je to odstranjevanje nezakonito. Težko je razlikovati med odstranitvijo naprav kot takih in med odvisnim materialom. Če bi v določenem primeru šlo za prevoz materiala, ki tvori del stalne opreme, bi morale osebe, katerim je to znano, poročati», je zaključil polkovnik.

PREHRANA

Mast in olje za tržaško občino. Danes so začeli razdeljevati v tržaški občini vsem potrošnikom po 280 gr masti in 2 in pol dcl olja na osebo. Konec razdeljevanja 31. t. m.; cena: mast 70 lir kg, olivno olje 380 lir liter.

Za bolnike. Z danasnjim dnem lahko bolniki, ki imajo odgovarjajoče nakaznice, dvignejo v pooblaščenih prodajalnicah olje (tudi v nadomestilo za maslo), nadalje sladkor in testenine. Konec razdeljevanja 31. t. m.; cena: olje 250 lir liter, sladkor 50 lir kg, testenine 24 lir kg.

Moka za polento za pokrajino. Danes so začeli razdeljevati vsem potrošnikom v sežanski občini po 1000 gr moke za polento. Konec razdeljevanja 15. t. m.; cena 20 lir kg.

Živilske nakaznice za brezposelne. Danes so začeli na občinskem prehranjevalnem uradu v ulici Malcanton 3 in na uradih v Rojanu, na Občinah in v Proseku razdeljevati posebne živilske nakaznice v korist brezposelnim, pristojnim v tržaško občino. Imenovana nakaznica pripada vsem tistim, ki so vpisani kot brezposelni na uradu za delo ZVU, in sicer najkesneje 31. julija 1946. Nakaznice je treba dvigniti v naslednjem vrstnem redu: v četrtek 8. avg. črke A - C; petek 9. avg. D - K; sobota 10. avg. črke L - O; ponedeljek 12. avg. črke P - R; torek 13. avg. S - Z. Ob vložitvi prosnje morajo prizadeti predložiti zeleno nakaznico Urada za delo, izjavo istega urada, da ima brezposelni pravico do nakaznice in osebno živilsko nakaznico julij - oktober 1946, izdano od tržaške občine. Urad bo odprt vsak dan od 8. - 12. ure.

ROČNA BOMBA V STANOVANJE

Kakor poroče policija, so včeraj ponoči neznanci vrgli ročno bombo proti oknu stanovanja v ulici Commerciale št. 62, v katerem prebiva družina Fragiacomo. Bomba je razbila šipo in eksplodirala na postelji. Zažgala je zimnico ter povzročila lahko škodo na pohištvu. Oseba, ki je spala na postelji, je čudežno ostala nepoškodovana.

Neki policijski uradnik, ki je prišel na kraj dogodka, je našel bombno varnostno zaklopko, gre za tip Breda.

GORICA

STRELI V BOLNIŠNICI

Oborožena tolpa odpeljala ranjenega aretiranca

Policijski agent, ki ga je čuval, težko ranjen - Beg z avtomobilom "1500,,

Gangstrski napad se je dogodil v torek zvečer v civilni bolnišnici v ulici Brigata Pavia. Proti 20.30 uri se je na dvorišču ustavil avtomobil 1500, iz katerega je izstopilo nekaj moških z ranjeno osebo, ki je imela obvezane rame in je močno tožila. Vratar bolnišnice je menil, da gre za težkega ranjenca in je takoj odprl vrata ter dovolil skupini vstopiti.

Komaj pa je družba vstopila, sta dva izmed neznancev vratarja onemogočila in ga pretepla, medtem ko so drugi z namišljenim ranjencem odšli v prvo nadstropje. Istočasno so neznanci izvlekli revolverje ter prisilili bolničarje po bolniških sobah, da so dvignili roke. Tako so prišli brez alarma v prvo nadstropje.

Pred sobo, v kateri je ležal ranjen in policijsko zastražen Viktor Tavčar iz Renč, katerega so aretirali, ko ga je policija ranila pri nekem neuspelem pobegu, so neznanci napadli agenta civilne policije Dioniza Guerina, ki je stražil aretiranca. Agent se je v začetku branil, potem pa, ko je bil ranjen s strelom iz revolverja na vratu, se je moral umakniti. Ko so imeli tako prosto pot, so vsi štirje napadalci — istočasno se je tudi domnevni ranjenec oprostil obvez in je pomagal svojim tovarišem — šli v sobo, dvignili Tavčarja iz postelje in ga hitro prenesli v avtomobil, ki ga je odpeljal; nekateri izmed neznancev pa so se s kolesi odpeljali ob avtomobilu.

Stražnik Dioniso Guerino je star 28 let in mu je bila poverjena naloge, da pazi na Tavčarja. Guerino je dobil strel v glavo, ko se je skušal upreti napadalcem. Njegovo stanje je kritično.

Obveščevalni urad 88. divizije je označil v svojem poročilu Tavčarja kot «važno osebo», vendar ni dal o njem na razpolago nobenih drugih podatkov. Šestim neznanim napadalcem je skupaj s Tavčarjem uspelo pobegniti v avtomobilu, ki je čakal pred glavnim vhodom v bolnišnico.

Preiskava, ki so jo začeli takoj nato v okolišu napada, ni zdaj privedla še do nobenih sledi o šestih napadalcih.

BOMBA ZA IGRAČO DVE LETI POGOJNO

Včeraj se je moral zagovarjati pred višjim zavezniskim sodiščem 17 letni Luciano Graniti, stanujoč v ulici Morelli 36. Obtožen je bilda je bil v nezakoniti posesti ročne bombe, ki so jo 6. julija našli pri njem policijski agenti na korzu Roosevelt. Po zaslišanju nekaterih prič, ki imajo zelo čudne pojme o bombi (ena je dejala, da je služila za igračo), je sodišče obsodilo mladega obtoženca na dve leti zapora pogojno.

Sodišče je nato oprostilo Stanislava Zorna, Danila Nanuta, Stanislava Nanuta, Sava Čobava in Stanislava Cova, ki so bili obtoženi, da so nezakonito imeli letake in ki so jih aretirali v noči 12. julija. Istotako je oprostilo Stanka Uršiča iz Kobarida, ki je bil obtožen, da se je udeležil neke nedovoljene demonstracije.

PLESALCI NAPADLI POLICIJSKE AGENTE

Med nekim javnim plesom v Prvačini so morali trije agenti civilne policije posredovati, da zatrejo incident, ki je nastal med plesalci. Ti pa so bili vznemirjeni in so policiste napadli. Prišlo je na pomoč 12 agentov iz poveljstva v Rihemberku. V pretepu je padlo tudi nekaj strelov, medtem ko je agenta Milana Tronkarja zadel kamen in mu prizadel nekaj oteklin.

RADIO TRST I

263,2 m - 1140 kc

Četrtek, 8. avgusta

17.30 glasba; 18 ženska ura; 18.25 «La vispa Teresa»; 19 glas Amerike; 19.15 glasba; 20.15 ital. vesti; 20.45 demokratske osebnosti; 21 igra v štirih dejanjih; 23 zadnje ital. vesti; 23.15 nočno zabavišče; 24 zaključek.

RADIO TRST II

411 m - 731 kc

Četrtek, 8. avgusta

17.30 glasba raznih skladateljev; 18 ženska ura; 18.30 operetna glasba; 19 obvestila svojcem; 19.15 Ferdo Kozak: Vida Grantova - igra; 20 napoved časa, slov. vesti; 20.15 ital. vesti; 20.30 operna glasba; 21 zaključek.

Glavni urednik:
PRIMOZ B. BRDNIK
Izdaja A. I. S.

"Nova stenografija,,

V založbi Novinarskega društva N. R. Hrvatske je začela izhajati «Nova stenografija», ki jo sestavlja prof. dr. Ljubomir Skreblin. «Nova stenografija» bo izhajala v mesečnih zvezkih po 32 strani; vsak zvezek bo veljal 18 din, v predbeležbi 6 zvezkov 100 din, 12 zvezkov 200 din. Predbeležnik se mora obvezati, da bo prevzel vse zvezke, na koncu pa bo lahko dobil platnice za knjigo.

Naročila sprejema: Društvo novinara N. R. Hrvatske, Zagreb, Perkovčeva 2 (tel. 59-92).

IZ SLOVENIJE

Maršal Tito, ki se je kak teden dni mudil na Gorenjskem na oddihu, je večkrat obiskal Bled, kjer je sprejel več raznih gostov in se z njimi vozil po Blejskem jezeru. Letoviščarji in prebivalci so ga povsod hitro prepoznali in mu prirejali navdušene ovacije. Med svojim obiskom je napravil tudi izlet v Kamniško Bistrico. Tu se je le kratek čas zadržal in si ogledal lovski dvorec. Dasi se je skozi Kamnik peljal s svojim spremstvom v zaprtem avtomobilu in z veliko brzino, se je kljub temu med ljudstvom hitro razvedelo o njegovem prihodu. Ko se je čez kratek čas vračal skozi Kamnik, se je že zbralo veliko ljudi, ki so mu kar zaprli pot in ga pozdravljali. V naglici so pripravili govorniški oder, ker so upali, da jim bo kaj spregovoril. Toda maršalu se je, kot javlja «Ljudska pravica», mudilo naprej in se zaradi tega želja ljudstva ni izpolnila. Kljub temu pa se je ljudstvu posrečilo, da je maršala za kakih 15 minut zadržalo v svoji sredi.

Dopisnik iz Zaloga pri Komendi piše «Ljudski pravici», da bi bila pri njih kljub suši dobra letina, če ne bi bilo toliko ličink rjavega hrošča, ki posebno ogrožajo pridelek krompirja. Vendar je prebivalstvo temu samo krivo, ker je skoraj popolnoma zatrlo krta, ki je najboljši zatiralec takšnih in podobnih ličink in zajedalcev.

Mariborski muzej je med vojno utrpel izmed vseh slovenskih muzejev največjo škodo. Muzejsko poslopje so poškodovali bombni napadi, medtem ko je okupator vse knjige ali uničil, ali pa odpeljal v Gradec. Zdaj so poslopje v glavnem že popravili ter so tudi iz Gradca pripeljali 17 kamionov odpeljanih knjig. Knjige so očistili in jih pričeli strokovno urejevati. Tudi ostale muzejske zbirke so v glavnem že namestili na njihova stara mesta in jih lepo uredili.

V Sloveniji imajo že 62 patronatov nad mladinskimi domovi. Patronati imajo značaj množične zaščite osirotele mladine in vseh, ki so potrebni pomoči. V večini primerov je patronat nad posameznim zavodom prevzelo več zaščitnikov hkratu, zaradi česar je jamstvo za pravilno delovanje zavoda mnogo večje.

Na Dunaju je sredi letošnjega junija začel izhajati «Slovenski vestnik», ki bo po vesteh «Ljudske pravice» nadaljeval izročilo koroških predvojnih in partizanskih listov v boju slovenskega koroškega ljudstva za njegove pravice.

Poročili so se: Justin Felicijan, tajnik zadružnega odbora za celjsko okrožje s Pavelco Vrunčevo v Celju; Zorc Rudi, odvetnik z Ivanko Goršičevo iz Grosuplja v Ljubljani.

Zadnje dni julija so izročili namenu Češko kočo pod Kočno v Kamniških planinah, ki leži v višini 1.543 metrov. Otvoritvene slovesnosti se je udeležilo okrog 200 izletnikov.

MALI OGLASI

Diaz Mario
MILANO - Telefon 81-892
Via dei Bossi št. 4
Tovarna nalivnih peres — Nadomestni deli za propravila — Prodaja izključno trgovcem na debelo

WILLIAM SAROYAN 19.

ČLOVEŠKA KOMEDIJA

«Ne deluje? — je zakričal Homer, ki ga je vsa zadeva močno razkadila. — Kaj me briga, če telefon ne deluje. Pokličite iznajditelja in potegnite mojega bratca iz pasti.»

«Seveda, tudi jaz sem mu tako svetoval», je dejal stražnik.

«Oprostite — je nekoliko jezno dejal gospod Covington — moja trgovina je vsega spoštovanja vredna. Sem neustrašen meščan in v redu plačujem davke in s tem denarjem... sicer pa je boljše, da o tem molčim. Vi pa tudi v redu prejemate svojo plačo. Saj sem že poizkušal telefonirati gospodu Saffertyju. Telefon je očividno pokvarjen. Trgovine pa tudi ne morem zapustiti sredi dneva in iti iskat tega človeka.»

Homer je gospodu Covingtonu ostro pogledal v obraz in mu zagrozil s prstom; ki mu ga je ponosili naravnost pod nos ter zahteval: «Vi boste sli iskat iznajditelja te mučilne naprave, da bo rešil mojega brata in dovolj besedi.»

«To ni nikaka mučilna naprava — mu je odvrnil gospod Covington — je najbolj dovršena iznajdba, kar jih je kdaj bilo na tržišču. Drži žival v zraku in ji pri tem ne poskoduje ne kože ne telesa. Načelo iznajbe je, da dvigne žival s tal in jo tako onemogoči. V ostalem pa ni rečeno, da je gospod Safferty doma.»

«Ah, da — je dejal Homer — toda kaj za vraga govorite?»

Zdaj se je policist odločil preiskati napravo. «Mogoče — je pomislil — bi se dalo žagati.»

«Žagati jeklo? — je dejal gospod Covington. In kako?»

«Ulix — je vprašal Homer — želiš kaj? Ti je prav zares dobro? Hočeš, da ti kaj prinesem?»

Cris Veliki, ki se je sukal okoli naprave, je pogledal oba brata, ker se je čudil, kako je ctrok v napravi tako miren.

«Ulix — je ponovil Homer — hočeš, da ti kaj prinesem?»

«Pripelji mi očeta», je dejal Ulix.

«Ah, ne — je dejal Homer — koga ti naj pripeljem namesto očeta?»

«Marka», je dejal otrok v napravi.

«Marko je v vojski — je dejal Homer. — Hočeš sladoled ali kaj drugega za pod zob?»

«Ne — je dejal Ulix — pripelji mi Marka.»

«Dejal sem ti že, da je Marko v vojski», je dejal Homer. Potem se je obrnil h Covingtonu: «Potegnite mojega brata iz tega, in hitroj»

«Trenotek — je dejal Cris Veliki. Poprimi brata, dečko. Ne pusti, da pade.» Cris si je zdaj dal veliko posla pri napravi.

«Kaj pa vendar delate? Saj mi uničujete past — je dejal gospod Covington. — Edini primerek na svetu je. Glejte, da mi kaj ne pokvarite. Grem klicat Saffertyja.

Safferty je že star in mogoče ne bo nikoli več napravil druge take pasti. Dečku je dobro. Grem klicat gospoda Saffertyja. Ne bom rabil več kot urico ali dve.»

«Urico ali dve», je zavpil Homer. Pogledal je gospoda Covingtona zelo globoko, se nato ozrl po trgovini in dejal: «Vso trgovino bom razmetal». Potem se je obrnil h Crisu Velikemu: «Dajte, dajte — je dejal — razbijte tole past, razbijte.»

Cris Veliki se je spravil z vsemi svojimi silami na past in pri tem uporabil vse svoje mišice; počasi se je pričela past vdajati.

Ulix je bil svoboden.

Homer, ki je pazil, da ne pade z obrazom na tla, je postavil bratca na tla. Množica pred trgovino je pričela ploskati. Ni pa pri tem bilo velikega učinka, ker ni bila organizirana in ni imela voditelja. Ulix je poskusil stopiti. Ko je videl, da je vse v redu, je Homer objel brata.

«Nekdo bo moral plačati to past», je dejal Covington. «Pokvarjena je, nekdo jo bo moral popraviti.»

Brez besed je Cris Veliki izvlekel iz žepa nekaj bankovcev; odštel je dvajset dolarjev in jih vrgel na mizo.

Obrnil se je in odšel iz trgovine.

Tudi Covington je šel na cesto, da se porazgovori z ljudmi zunaj.

«Trgovina je za javnost spet odprta, je dejal. Tvrdka Covington odpira ob osmih zjutraj in zapira ob osmih zvečer, vsak dan, izvzemši sobote, ko imamo odprto do desetih. V nedeljo pa je, jasno, zaprto. Prodajamo vsakrsne sportne potrebščine, ribiške priprave, puške, naboje in telovadno crodje. Zdaj pa je odprto javnosti, dame in gospodje, izvolite.»

Množica se je počasi razšla.

Preden je odšel iz trgovine, se je Homer obrnil k policistu.

«Kdo je oni, ki je potegnil mojega brata iz pasti?»

«Prvič v življenju sem ga videl», je odgovoril policist.

«Cris Veliki», je dejal Ulix Homerju.

«Kako mu pravijo? Cris Veliki?» je vprašal Homer.

«Da», je dejal Ulix, «Cris Veliki.»

Avgust je pritekel do trgovine. Pogledal je Ulixa: «Si prišel ven, Ulix?» je dejal. «Kako se ti je posrečilo priti ven?»

«Cris Veliki», je odgovoril Ulix.

«Kako ga je dobil ven, Homer? — je vprašal Avgust. — Kaj se je zgodilo? Kaj se je zgodilo med mojo odsotnostjo?»

«Vse je v redu, Avgust, je dejal Homer. Si gospodu Spangierju oddal moje sporočilo?»

«Oddal», je dejal Gusti. «Pa kaj se je zgodilo, Homer? Past deluje? Zagrabi živali?»

«Ah, je dejal Homer, ta past je čisto navadna svinjarija. Ali kaj pomaga, če zgrabi žival, pa je ne moreš dobiti ven? Gospod Covington — je dejal lastniku trgovine — lep obraz ste imeli, ko ste si dali plačati od Crisa Velikega dvajset dolarjev za to malenkost.»

«Dvajset dolarjev je cena v katalogu», je dejal gospod Covington.

«Cena v katalogu, ha?» je dejal Homer. «Kaj mi ne poveste? Pojdi, Avgust, pojdimo od tu.» Vsi trije dečki so šli iz trgovine in šli proti brzojavnemu uradu. Spangler je bil naslonjen na mizo in je gledal na cesto. Grogan je odpošiljal brzojavko. Homer je bolj kot kdaj šepal; vse zaradi tepeža z Byfieldom med tekom na dvesto metrov z zaprekami. Prišel je govoriti z ravnateljem brzojavnega urada.

«Gospod Spangler, je dejal, to je moj brat Ulix. Ravnokar smo ga potegnili iz neke pasti tam doli pri Covingtonu. Cris Veliki ga je dobil ven. Pri tem pa je moral zlomiti past. Za popravilo je moral potem plačati dvajset dolarjev. Tole pa je Avgust; ali vam je dejal, zakaj sem se zakasnil?»

(Nadaljevanje prihodnjič)